

Aksjonærenes rett til å få aksjene innløst  
etter aksjeloven § 4-24 første ledd nr. 3

*Når går hensynet til minoritetsaksjonæren foran  
hensynet til selskapet?*

Kandidatnummer: 247

Antall ord: 14630



JUS399 Masteroppgave

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.05.2023

# Innholdsfortegnelse

<b>1</b>	<b>INNLEDNING</b>	<b>4</b>
1.1	INTRODUKSJON AV TEMA OG PROBLEMSTILLING	4
1.2	KORT OM RETTSKILDEBILDE	6
1.3	INNØSNINGSREGELENS PLASSERING I AKSJESELSKAPSRETTE OG AVGRENSNING	7
1.3.1	<i>Alternativer til innløsning</i>	7
1.3.2	<i>Oppløsning</i>	7
1.3.3	<i>Utløsning</i>	8
1.3.4	<i>Alternative innløsningsbestemmelser</i>	9
1.4	VIDERE FREMSTILLING	9
<b>2</b>	<b>HENSYN BESTEMMELSEN SKAL VERNE</b>	<b>11</b>
2.1	FLERTALLSPRINSIPPET OG MINORITETSVERN	11
2.2	LIKHETSGRUNNSETNINGER	12
2.3	SELSKAPET OG DETS KAPITAL	13
2.4	HENSYNET TIL KREDITORENE	14
<b>3</b>	<b>MATERIELLE VILKÅR</b>	<b>15</b>
3.1	AKSJEEIER	15
3.2	ALVORLIG OG VARIG MOTSETNINGSFORHOLD	16
3.3	DRIFTEN AV SELSKAPET	18
3.4	TUNGTVEIENDE GRUNNER	19
3.5	VESENTLIG SKADE FOR SELSKAPETS VIRKSOMHET ELLER FOR ØVRIG VIRKE URIMELIG OVERFOR SELSKAPET	20
3.6	RIMELIG TID	23
3.7	KRAV OM SALGSFORSØK?	23
3.7.1	<i>Ordlyd og forarbeider</i>	23
3.7.2	<i>Hvordan blir hovedregelen om salg tolket i praksis?</i>	25
3.7.3	<i>Hvor langt rekker hovedregelen om salg?</i>	27
3.8	MÅ MINDRE INNGRIPENDE TILTAK VÆRE FØRSØKT FØRST?	28
3.9	MÅ AKSJONÆREN VÆRE EN AKTIV DELTAKER I DRIFTEN?	29
<b>4</b>	<b>TILFELLER SOM KAN MEDFØRE INNØSNING I MEDHOLD AV ASL. § 4-24 FØRSTE LEDD NR. 3 OG RETNINGSLINJER FOR SKJØNNET</b>	<b>31</b>
4.1	INNLEDENDE BEMERKELSER	31
4.2	BRUDD PÅ AKSJONÆRAVTALEN	31
4.3	BRISTENDE FORUTSETNINGER	32
4.3.1	<i>Generelt</i>	32
4.3.2	<i>Formålsendringer</i>	33
4.3.3	<i>Fusjon</i>	34
4.4	RETNINGSLINJER I VURDERINGEN AV OM DET FORELIGGER «TUNGTVEIENDE GRUNNER»	36
4.4.1	<i>Aksjeselskapets størrelse</i>	36
4.4.2	<i>Aksjepostens størrelse</i>	38
4.4.3	<i>Tidspunktet for kravet</i>	40
4.4.4	<i>Subjektiv skyld</i>	41
4.4.5	<i>Hvem har reist kravet?</i>	44
4.4.6	<i>Aksjer gitt i gave</i>	44
<b>5</b>	<b>KONKLUSJON</b>	<b>47</b>

5.1	HVOR GÅR GRENSEN? .....	47
5.2	ER TERSKELEN FOR HØY?.....	47
<b>6</b>	<b>LITTERATURLISTE.....</b>	<b>49</b>

# 1 Innledning

## 1.1 Introduksjon av tema og problemstilling

Man bør tenke seg nøye om før man velger å gå inn i et selskapsforhold, og kanskje særlig på hvem man inngår et slikt forhold med. Et karakteristisk trekk ved aksjeselskap er nemlig samarbeid, og dersom man først har blitt aksjonær kan det være vanskelig å komme seg ut av selskapet.<sup>1</sup> Hovedregelen for uttreden er at aksjene må selges på det åpne marked.<sup>2</sup> Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven – asl.) har nemlig ingen regel som lov 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven – sel.) § 2-32, som sier at en deltaker kan si opp deltakerforholdet. Dette skyldes blant annet at man som deltaker i ansvarlige selskap er personlig ansvarlig for selskapets forpliktelser, jf. sel. § 1-2 første ledd bokstav b. I AS har man derimot et begrenset ansvar og retten til å tre ut av selskapet er derfor ikke like stor. Som følge av dette er det antatt at behovet for å komme seg ut av aksjeselskap er dekket ved at man kan selge aksjene, jf. asl. § 4-15 flg.<sup>3</sup> Uttreden ved salg av aksjer vil ikke være inngripende overfor de øvrige aksjonærene og selskapets kreditorer, ettersom det ikke går ut over selskapskapitalen. Det kan imidlertid være vanskelig å finne noen som ønsker å kjøpe aksjene, særlig dersom det er tale om en minoritetspost med liten innflytelse. Salg fremstår derfor ikke alltid som et reelt alternativ.<sup>4</sup> Aksjeloven § 4-24 fungerer da som et unntak fra hovedregelen. Bestemmelsen gir aksjonæren rett til å få aksjene sine innløst på nærmere fastsatte vilkår. Aksjonæren trer da ut av selskapsforholdet ved at selskapet betaler han verdien tilsvarende hans aksjer.<sup>5</sup>

Aksjeloven § 4-24 kan påberopes ved myndighetsmisbruk, annet misbruk og ved «alvorlig og varig motsetningsforhold» mellom aksjonærene «vedrørende driften av selskapet», jf. første ledd nr. 1, 2 og 3. At man kan kreve innløsning ved myndighetsmisbruk og annet misbruk fra

---

<sup>1</sup> Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *LoR* 2006 s. 131-155, s. 131.

<sup>2</sup> Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

<sup>3</sup> Andenæs, Mads Henry, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, 3. utgave, ved Ole Andenæs, Stig Berge og Margrethe Buskerud Christoffersens, Calax AS, Oslo 2016 s. 244.

<sup>4</sup> NOU 1996: 3 s. 75.

<sup>5</sup> *Ibid.* s. 76.

selskapets organer eller aksjonærer, fremstår naturlig da det foreligger klanderverdig opptreden. Innløsning som følge av bestemmelsens tredje alternativ derimot, krever at det har oppstått samarbeidsproblemer mellom aksjonærene. Det er dette det skal fokuseres på i denne oppgaven. Det vil derfor ikke bli gjort noen grundig gjennomgang av asl. § 4-24 første ledd nr. 1 og 2, utover at de vil bli vist til i den grad de anses relevante. Oppgaven forutsetter at selskapet ikke har utpekt en annen som er villig til å overta aksjene mot et vederlag som minst tilsvarer innløsningssummen, jf. asl. § 4-24 annet ledd annen setning.

Når man går inn i et selskapsforhold skapes et langsiktig kontraktlignende forhold mellom aksjonærene.<sup>6</sup> For at selskapet skal kunne drives på best mulig måte er partene derfor avhengige av et velfungerende samarbeid. Dersom innløsning ikke hadde vært en mulighet kunne samarbeidsproblemene ha ført til at man ikke fikk tatt viktige beslutninger, og selskapets drift kunne blitt ineffektiv. En slik innløsningseffekt ville vært hemmende for selskapet. På sikt kunne dette ha svekket vinningsformålet, som er ansett for å være alle aksjonærers felles mål med selskapsforholdet.<sup>7</sup> Uenigheter og konflikter er på den annen side noe man må regne med kan oppstå. Det er ofte mye penger som står på spill, og det kan ligge mye prestisje i å klare å drive et vellykket selskap. Konflikter vedrørende selskapets drift og personlige konflikter mellom aksjonærene kan derfor være vanskelig å unngå. Som følge av dette kan ikke enhver konflikt gi rett til innløsning. Det finnes likevel eksempler fra praksis der motsetningsforholdene er reelle og så skadende for selskapet at innløsning fremstår som den beste løsningen.

En innløsning som følge av «alvorlig og varig motsetningsforhold» vedrørende «driften av selskapet» kan ha store og negative følger for selskapet. Det er lagt til grunn i HR-2016-1439-A (Bergshav Holding) at en aksjonær som får dom på innløsning etter asl. § 4-24 første ledd nr. 1, har krav på aksjenes underliggende verdi.<sup>8</sup> Denne verdien vil i mange tilfeller være større enn aksjens omsetningsverdi, og det vil derfor kunne være svært skadelig for selskapet om de må utbetale innløsningssummen. Problemet synes imidlertid løst ved at det oppstilles

---

<sup>6</sup> Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *LoR* 2006 s. 131-155 på s. 131.

<sup>7</sup> *Ibid* s. 133.

<sup>8</sup> HR-2016-1439-A s. 165 (Bergshav Holding). Oppgaven forutsetter at innløsningssummen tilsvarer underliggende verdi også for alternativ nr. 3, jf. dommens avsnitt 162.

en høy terskel for at bestemmelsen kommer til anvendelse.<sup>9</sup> Oppgaven skal forsøke å finne nærmere ut av hvor denne terskelen går når det gjelder bestemmelsens tredje innløsningsalternativ. Som følge av at asl. § 4-24 er inntatt for å sikre minoritetsvern setter temaet særlig hensynet til minoritetsaksjonæren og hensynet til selskapet og dets kapital opp mot hverandre.<sup>10</sup> Aksjeloven skal verne om begge disse hensynene, men dersom det blir reist krav om innløsning må det ene vike for det andre. Vilkårene i bestemmelsen er svært skjønnspreget, og det er derfor vanskelig å oppstille en konkret grense. Målet for oppgaven er likevel å finne ut av hva som kreves for at asl. § 4-24 første ledd nr. 3 kommer til anvendelse, altså hva som er gjeldende rett på området.

## 1.2 Kort om rettskildebilde

Innløsning som følge av «alvorlig og varig motsetningsforhold» etter asl. § 4-24 første ledd nr. 3, har enda ikke vært behandlet av Høyesterett. Dette skyldes nok ikke at problemstillingen ikke er aktuell, men at det kan være svært kostbart og ikke minst tidkrevende å få endelig dom i en innløsningssak. Innløsningssummen fastsettes nemlig ofte i en senere dom og det kan derfor ta lang tid før saken blir fullstendig oppklart. Et søksmål vil også kunne være skadende for selskapets rykte, og partene kommer derfor ofte til enighet uten å måtte gå veien om domstolene. Som følge av dette vil underrettspraksis være en sentral rettskilde i oppgaven. Underrettspraksis har i utgangspunktet betydelig mindre rettskildemessig vekt. I mangel på avgjørelser fra Høyesterett vil de likevel være egnet til å belyse hva som er gjeldende rett.<sup>11</sup> Det finnes imidlertid avgjørelser fra Høyesterett som inneholder mer generelle uttalelser hva gjelder innløsning. Disse vil bli vist til i den grad de anses relevante. Utover dette skal oppgaven ta utgangspunkt i alminnelig juridisk metode. Lovteksten skal tolkes ved hjelp av ordlyd, forarbeider, rettspraksis, juridisk litteratur, samt reelle hensyn.

---

<sup>9</sup> NOU 1996: 3 s. 76.

<sup>10</sup> Ibid. s. 74.

<sup>11</sup> Eckhoff, *Rettskildelære* (2001) s. 162.

## **1.3 Innløsningsregelens plassering i aksjeselskapsretten og avgrensning**

### **1.3.1 Alternativer til innløsning**

Utenom innløsning er oppløsning og utløsning alternative måter å løse opp i selskapskonflikter, og disse grunnlagene blir derfor ofte anført om hverandre. Det skal ikke foretas en grundig analyse av oppløsnings- og utløsningsbestemmelsene, men vilkårene er nokså like, og det anses derfor hensiktsmessig å kort redegjøre for forholdet mellom disse.

### **1.3.2 Oppløsning**

Dersom selskapet oppløses stanses driften og selskapet avvikles, jf. asl. § 16-19 tredje ledd, jf. § 16-18 første ledd. Selskapsformuen blir da forholdsmessig fordelt på aksjonærene. Dette vil være mer inngripende overfor selskapet enn innløsning. Aksjeloven § 16-19, om oppløsning, oppstiller derfor en høy terskel. Som følge av dette er det vanlig med en subsidiær påstand om innløsning i oppløsningssaker. Bergshav Holding-dommen er illustrerende. Saken gjaldt en minoritetsaksjonærs krav om oppløsning av selskapet etter asl. § 16-19. Retten kom til at det forelå myndighetsmisbruk som kunne gi rett til oppløsning, men vilkåret om at det må foreligge «særlig tungtveiende grunner» var ikke oppfylt. Det ble antatt at minoritetsaksjonærens formål med aksjeinnehavet kun var finansielt og at interessene hans heller kunne ivaretas med mindre inngripende konfliktløsningsmidler. Han fikk derfor medhold i den subsidiære påstanden om innløsning etter asl. § 4-24 første ledd nr. 1.<sup>12</sup> Til tross for at innløsning bedre vil ivareta kreditorene, ansatte i selskapet, og samfunnets interesser ved at bedriften kan fortsette driften, kan oppløsning likevel sies å være den løsningen som fremstår mest rettferdig. Når selskapet oppløses blir nemlig selskapets verdier forholdsmessig fordelt på alle aksjonærene, slik at det ikke blir noe brudd på likhetsprinsippet.<sup>13</sup>

---

<sup>12</sup> HR-2016-1439-A (Bergshav Holding).

<sup>13</sup> Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 106-107. Se punkt 2.2 for en nærmere redegjørelse av likhetsprinsippet.

Oppløsning som følge av alvorlig og varig motsetningsforhold er imidlertid ikke omfattet av ordlyden i asl. § 16-19. Det følger likevel av forarbeidene til den tidligere lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper at § 13-3 om oppløsning, også omfattet tilfeller «hvor det mellom to hovedaksjeeiere er oppstått et personlig motsetningsforhold som umuliggjør et samarbeid.»<sup>14</sup> Forarbeidene er sparsomme på om rettstilstanden skulle videreføres til dagens asl. § 16-19. Det ble imidlertid slått fast i Rt. 2000 s. 931 (Inco) at samarbeidsproblemer mellom aksjonærene kan gi medhold i krav om oppløsning.<sup>15</sup> Det er i tillegg uttalt i teorien at samarbeidsproblemer fortsatt kan gi grunnlag for oppløsning som følge av alminnelige rettsgrunnsetninger.<sup>16</sup> På bakgrunn av dette legges det til grunn at man også kan få dom på oppløsning av selskapet som følge av alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjonærene.

### 1.3.3 Utløsning

Når det gjelder utløsning følger det av asl. § 4-25 første ledd nr. 2 at:

«Retten skal etter søksmål fra selskapet utløse en aksjeeier fra selskapet dersom [...] det har oppstått et alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeieren og andre aksjeeiere i selskapet vedrørende driften av selskapet, eller det foreligger andre tungtveiende grunner som tilsier at aksjeeieren utløses.»

Virkingen av utløsning er den samme som for innløsning, aksjonæren trer ut av selskapet og mottar en sum tilsvarende aksjeposten. Forskjellen ligger i at søksmålet må komme fra selskapet, og dersom kravet fører frem blir aksjonæren utløst mot sin vilje. Bestemmelsen skal altså ikke sikre minoritetsvern, men beskytte selskapet. Hva utløsningssummen skal tilsvare er fortsatt ikke helt avklart.<sup>17</sup> Oppgaven begrenses til å foreta en nærmere analyse av denne problemstillingen.

---

<sup>14</sup> Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 195.

<sup>15</sup> Rt. 2000 s. 931 (Inco).

<sup>16</sup> Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *LoR* 2006 s. 131-155 på s. 137.

<sup>17</sup> Andenæs, *Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskaper* (2016) s. 252.



At selskapet ikke har reist krav om utløsning kan indikere at det ikke er et motsetningsforhold mellom aksjonærene. De fleste beslutninger krever likevel kun simpelt flertall slik at en aksjonær med mer enn 50% av aksjene stort sett kan drive selskapet slik han vil, jf. asl. § 5-17. Dersom konflikten da står mot en aksjonær med liten innflytelse i selskapet, vil resterende aksjonærer fortsatt kunne ta avgjørelser og konflikten vil derfor ikke være til hinder for selskapets drift. Da vil ikke selskapet være tjent med å reise krav om utløsning. På bakgrunn av dette er det viktig at også minoritetsaksjonæren har en mulighet til å kunne kreve uttreden.

### **1.3.4 Alternative innløsningsbestemmelser**

Aksjeloven har også andre innløsningsbestemmelser. Dersom en aksjonær har funnet noen som er villige til å kjøpe aksjeposten må vedkommende som hovedregel bli godkjent av styret, jf. asl. § 4-15 annet ledd. Nekter styret samtykke kan erververen kreve innløsning, jf. asl. § 4-17 første ledd nr. 4. Innløsning kan også finne sted dersom et morselskap eier mer enn ni tideler av aksjene i datterselskapet, jf. asl. § 4-26 første ledd. Rett til innløsning kan i tillegg vedtektsfestes, jf. asl. § 12-7. Det oppstilles ingen begrensninger for hva den vedtektsbestemte innløsningsregelen kan dreie seg om. Aksjonærene står derfor fritt til å avtale nærmere prosedyre og frister for gjennomføringen av innløsningen.<sup>18</sup> Av hensyn til oppgavens omfang vil det ikke bli gjort en nærmere analyse av disse innløsningsbestemmelsene.

## **1.4 Videre fremstilling**

Oppgaven skal videre fokusere på innløsning som følge av «alvorlig og varig motsetningsforhold» mellom aksjonærene vedrørende «driften av selskapet», jf. asl. § 4-24 første ledd nr. 3. Det anses hensiktsmessig å behandle innløsningsbestemmelsens formål og hensyn den skal ivareta først. De ulike hensynene vil fungere som viktige tolkningsbidrag ved vurderingen av om vilkårene i bestemmelsen er innfridd. Deretter skal de materielle vilkårene

---

<sup>18</sup> Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 168.

gjennomgås. Som følge av at hovedregelen for uttreden er salg, skal det ses nærmere på om det kan innfortolkes som et absolutt vilkår at salg må ha vært forsøkt. Grunnvilkåret i bestemmelsen er at det må foreligge «tungtveiende grunner». Vilkåret legger opp til en interesseavveining mellom hensynet til aksjonæren og selskapet.<sup>19</sup> Det skal derfor redegjøres for ulike typetilfeller hvor det kan tenkes at aksjonærens krav fører frem og oppstilles ulike retningslinjer for skjønnet. Avslutningsvis kommer en konklusjon på problemstillingen og en vurdering av om terskelen er satt for høyt.

---

<sup>19</sup> Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 106.

## 2 Hensyn bestemmelsen skal verne

### 2.1 Flertallsprinsippet og minoritetsvern

Hensynet til minoritetsaksjonærene grunner i at aksjeloven bygger på flertallsprinsippet.<sup>20</sup> Prinsippet går ut på at avgjørelser vedrørende selskapet løses gjennom avstemming hvor alternativet med størst tilslutning vinner frem, jf. asl. § 5-17. Flertallsprinsippet er noe en minoritetsaksjonær må anse for å ha akseptert når han valgte å tre inn selskapsforholdet. En aksjonær med en liten aksjepost må derfor finne seg i å bli nedstemt, og kan ikke ha noe berettiget forventning om å ha større innflytelse enn aksjeinnehavet tilsier. Flertallsprinsippet er begrunnet i hensynet til en effektiv drift av selskapet. Hadde det vært krav om enstemmighet ville det lett ha kunne hindret at avgjørelser ble tatt, og det kunne vært svært tidkrevende å få fattet beslutninger.<sup>21</sup> Flertallsprinsippet kan på den annen side føre til at aktive og dominerende aksjeeiere overkjører minoritetsaksjonærene. Aksjeloven har derfor inntatt bestemmelser som skal hindre dette.<sup>22</sup>

Slike bestemmelser omtales som minoritetsvern. Betegnelsen minoritetsvern er ikke definert i loven. Med begrepet siktes det til regler i aksjeloven som gir aksjeeiere eller grupper av aksjeeiere, som alene eller til sammen har mindre enn 50% av stemmene i selskapet, ulike rettigheter i selskapsforholdet.<sup>23</sup> En minoritetsaksjonær er følgelig en aksjeeier med mindre enn 50% av stemmene i generalforsamling, mens en majoritetsaksjonær er en aksjeeier med mer enn 50% av stemmene.

Aksjeloven § 4-24 er et eksempel på en bestemmelse som er begrunnet i minoritetsvern. Dersom det skulle oppstå samarbeidsproblemer av den grad asl. § 4-24 første ledd nr. 3 krever, kan flertallsprinsippet måtte stå tilbake for minoritetsvernet. I slike tilfeller har minoritetsaksjonæren et særlig behov for å komme seg ut av selskapet. Bestemmelsen

---

<sup>20</sup> Truyen, *Aksjonærenes Myndighetsmisbruk* (2005) s. 82.

<sup>21</sup> Andenæs, *Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskaper* (2016) s. 296.

<sup>22</sup> Bråthen, *Selskapsrett* (2019) s. 161.

<sup>23</sup> NOU 1992: 29 s. 46.

oppstiller imidlertid en svært høy terskel. Det kan derfor stilles spørsmål om terskelen i realiteten medfører at bestemmelsen ikke gir minoritetsvern.<sup>24</sup>

## 2.2 Likhetsgrunnsetninger

Aksjeloven bygger på likhetsprinsippet som går ut på at alle aksjer i selskapet gir lik rett, jf. asl. § 4-1. Dette kan fravikes dersom det er inntatt i selskapets vedtekter, jf. bestemmelsens første ledd annet punktum. Prinsippet forutsetter at aksjonærene gis lik rett uansett om aksjene tilhører en majoritets- eller minoritetsaksjonær. Som følge av flertallsprinsippet vil aksjeinnehav likevel være avgjørende for hvor stor innflytelse man har i selskapet.

Får man medhold i krav om innløsning vil dette medføre en tilsidesettelse av likhetsprinsippet. Den innløste aksjonær får da tilgang på deler av selskapsformuen, mens resterende aksjonærer ikke får noe som helst. Oppstilles det krav til absolutt likhet vil det imidlertid kunne føre til at selskapets virksomhet blir hemmet. Prinsippet må derfor avveies mot andre hensyn som gjør seg gjeldene.<sup>25</sup>

Tilsidesettelsen skal være hensyntatt ved at bestemmelsen er ment som en «sikkerhetsventil i tilfeller hvor det er tale om vesentlige tilsidesettelser av en aksjeeiers rettigheter eller dyptgripende motsetninger med ødeleggende maktkamper.»<sup>26</sup> Her vil det nok også ha noe å si for vurderingen om det foreligger klanderverdig opptreden etter asl. § 4-24 først ledd nr. 1 og 2, eller om det foreligger motsetningsforhold etter nr. 3. Ved myndighetsmisbruk og annet misbruk vil en tilsidesettelse av likhetsprinsippet ikke være like urimelig som det vil ved et motsetningsforhold.

---

<sup>24</sup> Se punkt 5.2 for en vurdering av om terskelen er for høy.

<sup>25</sup> Truyen, *Aksjonærenes Myndighetsmisbruk* (2005) s. 100.

<sup>26</sup> Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

## 2.3 Selskapet og dets kapital

Vinningsformålet er ansett for å være alle aksjeselskapers hovedformål. Formålet går ut på at aksjeselskap skal drive virksomhet som er egnet til å gå med overskudd som igjen skal deles ut til aksjonærene, jf. forutsetningsvis asl. § 1-1 tredje ledd nr. 2 og asl. § 2-2 annet ledd.<sup>27</sup> Dersom innløsningskravet fører frem, må selskapet gjennomføre en kapitalnedsettelse, jf. asl. § 4-24 fjerde ledd. Aksjonæren trer da ut av selskapet ved at han mottar innløsningssummen og aksjene blir slettet, slik at selskapets aksjekapital reduseres. Selskapet kan også overta aksjene, men dette forutsetter at innløsningssummen ligger innenfor utbytterammen som oppstilles i asl. § 8-1. Pengene blir da tatt fra selskapets frie egenkapital. Uansett hvilken løsning som velges vil selskapsformuen reduseres. Vinningsformålet tilsidesettes altså til fordel for én aksjonær som trer ut av selskapet.

En høy innløsningssum kan være svært uheldig for selskapet. Det kan i verste fall medføre for eksempel at selskapet må selge eiendom, verdifulle gjenstander eller ta opp ytterligere lån for å få tilstrekkelig med finansiering. Dette synes imidlertid løst ved at asl. § 4-24 annet ledd oppstiller som vilkår at innløsningen ikke kan medføre «vesentlig skade for selskapets virksomhet eller for øvrig virke urimelig overfor selskapet».<sup>28</sup> Selv om bestemmelsen er tatt inn for å verne minoritetsaksjonærene vil altså hensynet til selskapet gå foran dersom innløsningen virker ødeleggende for selskapet. Følgelig tilsier dette at det foreligger en høy terskel for å bli innløst.

Samtidig kan hensynet til selskapet trekke i retning av at innløsningskravet bør føre frem. Det vil kunne være både skadende og urimelig overfor selskapet å ha et «alvorlig og varig motsetningsforhold» mellom aksjonærene. Dette gjelder særlig dersom det er et AS med to aksjonærer og aksjene er fordelt 50/50. Dersom det da oppstår samarbeidsproblemer i den grad bestemmelsen krever, kan det være vanskelig å enes om de ulike beslutningene som skal tas. Dette kan føre til at det tar lang tid før selskapet får tatt viktige avgjørelser, noe som igjen kan gå ut over selskapets kreditorer, ansatte og kunder. En slik situasjon vil også kunne føre

---

<sup>27</sup> Filip Truyen, «Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskaper», *Jussens Venner*, 2004 s. 305-328 på s. 309.

<sup>28</sup> Se punkt 3.5 for nærmere redegjørelse av vilkårene.

til negativ omtale. Det vil derfor kunne ha positive følger for selskapet å bli kvitt en av aksjonærene som er innblandet i samarbeidskonflikten. I tillegg vil innløsning være mindre inngripende overfor selskapet enn oppløsning, som kunne ha vært alternativet i en slik situasjon. Ved innløsning får i hvert fall selskapet mulighet til å fortsette driften.

## 2.4 Hensynet til kreditorene

Hensynet til selskapets kreditorer er et grunnleggende hensyn aksjeloven skal ivareta.<sup>29</sup> Loven har derfor flere bestemmelser som sikrer at selskapet ikke sløser bort selskapsformuen. Som aksjeeier i AS er man, som nevnt, ikke personlig ansvarlig for selskapsgjelden, jf. asl. § 1-1 annet ledd. Kreditorene kan kun kreve oppfyllelse fra selskapets aksjekapital, noe som betyr at de kan risikere å ikke få full dekning. Aksjeloven har derfor en rekke bestemmelser hva gjelder forvaltning av selskapets kapital.<sup>30</sup>

Kreditorene blir for det første ivaretatt ved at terskelen for å få medhold i et innløsningskrav er høy. Videre ivaretas kreditorene ved at innløsning enten må skje ved kapitalnedsettelse eller ved at selskapet overtar aksjene ved å bruke penger som ligger innenfor den frie egenkapital, jf. § 4-24 fjerde ledd. En nedsettelse av aksjekapitalen etter reglene i aksjeloven kap. 12 eller utbetaling av utbytte etter asl. § 8-1 er handlinger kreditorene uansett måtte ha funnet seg i.<sup>31</sup> Som følge av dette blir ikke kreditorenes posisjon svekket dersom kravet fører frem. Hvis innløsningen ikke kan gjennomføres på en av disse to måtene, kan ikke innløsning skje i det hele tatt.<sup>32</sup>

---

<sup>29</sup> Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 14.

<sup>30</sup> Se f.eks. asl. § 3-4 om forsvarlig egenkapital og likviditet.

<sup>31</sup> Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

<sup>32</sup> NOU 1996: 3 s. 126.

## 3 Materielle vilkår

### 3.1 Aksjeeier

Det følger av asl. § 4-24 første ledd at innløsningskravet må reises av en «aksjeeier». En aksjeeier eller en aksjonær er en som eier en aksjeandel i selskapet.<sup>33</sup> Det står ingenting om at aksjonæren må være en minoritetsaksjonær. Lovens ordlyd setter følgelig ingen begrensninger på hvem av aksjonærene som kan gå til søksmål.

Sett i lys av at bestemmelsen ble innført for å sikre minoritetsvernet, må det imidlertid kunne legges til grunn at det forutsettes at det er minoritetsaksjonærene som kan kreve uttreden i medhold av asl. § 4-24. Dette underbygges av forarbeidene hvor det fremgår at dersom det ikke finnes en annen utvei for en «minoritet» å komme seg ut av selskapet, må dette skje ved at selskapet innløser «minoritetsposten» eller ved at andre aksjeeiere overtar den.<sup>34</sup>

Bestemmelsens formål tilsier følgelig at begrepet må tolkes innskrenkende.

Praksis viser imidlertid at det ikke alltid trenger å være tale om en minoritetsaksjonær.<sup>35</sup> Dersom dette skulle vært et absolutt krav, ville man aldri kunne krevd seg innløst i selskaper med to aksjonærer som eier 50% hver. Hvis aksjonærene stemmer mot hverandre på generalforsamling er det møteleder som har den avgjørende stemmen, jf. asl. § 5-17 første ledd annet punktum. Aksjonæren vil derfor kunne få en særlig fordel hvis han blir valgt til møteleder. Er det uenighet om hvem som skal være møteleder vil dette bli avgjort ved loddtrekning, jf. asl. § 6-26 annet ledd første punktum. Viktige avgjørelser kan dermed bli etterlatt til tilfeldighetene. Videre kan en aksjonær som ikke fikk tilslutning for sitt forslag kreve å få saken opp i generalforsamling på ny, jf. asl. § 5-11. Dette svekker hensynet til effektivitet og vil kunne føre til at selskapet blir handlingslammet. I selskap der det oppstår slike deadlock-situasjoner vil det derfor være rimelig at også aksjonærer med en aksjepost på 50% kan kreve innløsning. I disse tilfellene kan man altså tolke vilkåret mer bokstavelig. Det

---

<sup>33</sup> Bråthen, *Selskapsrett* (2019) s. 100.

<sup>34</sup> NOU 1996: 3 s. 74.

<sup>35</sup> Se f.eks. Rt. 2000 s. 931 (Inco) som gjaldt oppløsning, og LA-2014-68663 (Tannklinikk).

må imidlertid settes en grense for majoritetsaksjonærene. Jo større aksjepost, jo større negativ innvirkning vil innløsningssummen ha på selskapskapitalen. I tillegg har en majoritetsaksjonær flertall på generalforsamling og aksjene vil derfor være mer omsettelige slik at de øvrige vilkårene vanskelig kan tenkes oppfylt.

## 3.2 Alvorlig og varig motsetningsforhold

Det tredje innløsningsalternativet krever at det har oppstått et «motsetningsforhold». Ordlyden tilsier at aksjonærene har havnet i konflikt med hverandre og har samarbeidsproblemer. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig med hvilke som helst problemer, motsetningsforholdet må være både «alvorlig» og «varig».

Ordlyden «alvorlig» gir anvisning på en høy terskel og tilsier at bagatellmessige forhold ikke er tilstrekkelig. Den høye terskelen må ses i sammenheng med at utgangspunktet er at aksjene skal avhendes.<sup>36</sup> Det følger av forarbeidene at det med «alvorlig» menes «motsetningsforhold av [så] dyptgripende karakter at det ikke kan forventes at aksjeeieren skal fortsette deltakerforholdet».<sup>37</sup> Dette bunner i at uenigheter mellom aksjeeierne er vanskelig å slippe helt unna. Det kan for eksempel være tale om avgjørelser som må fattes kjapt og som kan ha stor innvirkning på selskapets økonomi. At aksjonærene da er uenige, kan ikke være ensbetydende med at det har oppstått et alvorlig motsetningsforhold. Det er jo en naturlig følge av flertallsprinsippet at man ikke alltid kan få gjennomslag for sitt synspunkt.

Videre må motsetningsforholdet være «varig». Ordlyden tilsier at enkeltstående hendelser ikke er tilstrekkelig. Det må dreie seg om en konflikt som har vart over en viss tid uten at aksjonærene har funnet en løsning. Hverken forarbeidene eller praksis sier noe om hvor lang tid som kreves. Det følger imidlertid av forarbeidene at «[m]otsetningsforholdet må være av en slik fasthet at det er liten grunn til å tro at det kan rette seg.»<sup>38</sup> Uttalelsen gir anvisning på

---

<sup>36</sup> NOU 1996: 3 s. 125.

<sup>37</sup> Ibid.

<sup>38</sup> Ibid.



at partene ser det som usannsynlig at de kan komme til enighet. Videre følger det av forarbeidene at det vil ha «betydning i hvilken utstrekning det er oppstått varige konflikter blant aksjeeierne som i det lange løp vil være til skade for selskapet også dersom aksjeeierens krav om å tre ut ikke gis medhold».<sup>39</sup> Uttalelsen tyder på at det kan tas med i vurderingen hvordan den oppståtte konflikten ser ut til å virke inn på selskapet i fremtiden. Dette tilsier at en konflikt av mindre varighet likevel kan anses varig så lenge det påvises at samarbeidsproblemene vil være skadende for selskapet på sikt.

RG-2004-1346 (Bryn Kafé) kan tjene som eksempel.<sup>40</sup> Dommen er den første hvor krav om innløsning med hjemmel i aksjeloven av 1997 førte frem.<sup>41</sup> Bryn Kafé AS ble stiftet i 2002 når Matspecialen AS solgte 66,66% av aksjene i kafeen til Vendromatic AS. Kort tid etter at selskapet ble stiftet oppsto det uenigheter mellom Jan Nielsen, eier av Matspecialen AS, og ledelsen i Vendromatic AS, særlig med regnskapsføreren Rolf Duelien. Uoverensstemmelsen bunnet i Dueliens mangelfulle regnskapsførsel. Han hadde ikke rettidig innbetalt skattetrekk og arbeidsgiveravgift, noe Nielsen påpekte uten at det ble gjort noe med. Nielsen valgte derfor å trekke seg som styremedlem og daglig leder, og fremmet krav om innløsning av aksjene i Bryn Kafé i medhold av asl. § 4-24 første ledd nr. 3. Til tross for at motsetningsforholdet kun hadde vart i underkant av ett år, kom tingretten til at dette var ansett for å vare «varig». Det hadde nemlig ikke latt seg avhjelpe ved at Duelien ikke lenger var selskapets regnskapsfører, og konflikten utviklet seg nå til også å omfatte andre forhold som gikk utover selskapets drift. Dommen illustrer at samarbeidsproblemene ikke trenger å vare over flere år. Så lenge de er alvorlige og går ut over selskapets drift vil vilkåret være innfridd.

Er partene involvert i flere konflikter mot hverandre vil også dette være et argument for at uenighetene når opp til den høye terskelen. I LB-2022-32089-2 var partene uenige om konflikten skulle løses ved at selskapet ble oppløst eller ved at minoritetsaksjonæren fikk aksjene innløst. Som støtte for at det var tale om et «alvorlig og varig motsetningsforhold» uttalte retten at:

---

<sup>39</sup> NOU 1996: 3 s. 74.

<sup>40</sup> RG-2004-1346 (Oslo tingrett).

<sup>41</sup> Bråthen, *Styremedlem og aksjonær* (2009) s. 82.

«For lagmannsretten er det opplyst at partene har hatt over 70 rettslige prosesser de siste årene, noe som er illustrerende for konfliktnivået mellom partene. Det må på denne bakgrunn konstateres at det er et alvorlig og vedvarende motsetningsforhold mellom A og de øvrige aksjonærene.»<sup>42</sup>

I vurderingen av om konflikten er «alvorlig og varig» må det altså foretas en konkret helhetsvurdering. Det avgjørende er ikke nødvendigvis at konflikten har vart over et veldig langt tidsrom, men om det synes sannsynlig at forholdet kan løse seg i fremtiden. Desto mer alvorlig konflikten er, dess mindre sannsynlig er det at aksjonærene blir enige. Det vil derfor stilles mindre krav til varighet jo mer alvorlig konflikten er. Det kan følgelig ikke oppstilles noen nedre grense for varighetsvilkåret.

### 3.3 Driften av selskapet

Det følger av asl. § 4-24 første ledd nr. 3 at motsetningsforholdet må gjelde «driften av selskapet». Ordlyden gir anvisning på at konflikten ikke kan være av personlig karakter, og innskrenker bestemmelsens anvendelsesområde. Hva som inngår i «driften av selskapet» er etter ordlyden ikke begrenset til kun å gjelde dens kjernevirksomhet. Eksempler kan være finansiering, revisjon, den daglige drift og beslutninger om utbetaling av utbytte. Til tross for ordlydens begrensning synes altså anvendelsesområde vidt.

Teorien har tatt til orde for at ordlyden ikke kan tolkes helt bokstavelig, men at det må være tale om forhold som er «av betydning for driften».<sup>43</sup> Dette tilsier at også personlige motsetningsforhold kan være omfattet, så lenge virkningen av konflikten på en eller annen måte går ut over driften. Bryn Kafé-dommen er igjen illustrerende. I dommen blir det uttalt at:

«Selv om den uenighet som oppsto mellom de to grupperinger av aksjeeiere i Bryn Kafé ikke har direkte med driften å gjøre, iden forstand at det var uenighet om hvordan

---

<sup>42</sup> LB-2022-32089-2 (Borgarting lagmannsrett).

<sup>43</sup> Tore Bråthen, «Innløsning og utelukkelse av aksjonær» *NTS*, 1999:4, s. 86-107, på s. 94.

kaféen skulle drives, så er retten kommet til at også den aktuelle typen av personlig motsetningsforhold, der videre samarbeid er blitt umulig, må sies å falle innenfor lovens ordlyd, jf. § 4-24 første ledd nr. 3 og forarbeidene til denne.»<sup>44</sup>

Motsetningsforholdet bunnet i mangelfull regnskapsføring. Problemet ble ikke tatt tak i, noe som førte til at aksjonæren ikke lenger stolte på selskapets ledelse. Det oppsto derfor flere uoverensstemmelser som gikk ut over driften av selskapet. Vilkåret kan følgelig være innfridd dersom konflikten vil kunne få betydning for driften. En situasjon der uenigheten fører til at samarbeid umuliggjøres vil kunne ha en negativ effekt på selskapets drift og kan derfor innfri vilkåret.

I RG-2007-1153 (Riviera) førte ikke innløsningskrav etter asl. § 4-24 første ledd nr. 3 frem. Det blir uttalt at «[j]o mer perifert motsetningsforholdet er knyttet til driften eller hvor eldre forholdene er, jo mer tungtveiende grunner kreves for at rett til innløsning skal foreligge».<sup>45</sup> Uttalelsen viser at personlige motsetningsforhold kan være omfattet så lenge de har eller vil ha en eller annen negativ innvirkning på driften av selskapet. Desto mindre denne innvirkningen er, desto vanskeligere er det å nå opp til terskelen. Da det vil være enklere å påvise et personlig motsetningsforhold enn et motsetningsforhold vedrørende selskapets drift, fremstår dette som rimelig.

### 3.4 Tungtveiende grunner

Det kan kun gis dom på innløsning dersom forhold som nevnt i asl. § 4-24 første ledd nr. 1, 2 eller 3 foreligger, og disse er «tungtveiende». Ordlyden oppstiller en høy terskel for at bestemmelsen kommer til anvendelse. Når det gjelder oppløsning kreves det «særlig tungtveiende grunner», jf. asl. § 16-19. Ordlyden tilsier at til tross for den høye terskelen som oppstilles i § 4-24, er den likevel lavere enn for oppløsning. Dette er naturlig da oppløsning er mer inngripende overfor aksjonærene. Bergshav Holding-saken kan tjene som eksempel. Minoritetsaksjonæren krevde selskapet oppløst, men som følge av den høye terskelen som

---

<sup>44</sup> RG-2004-1346 (Oslo tingrett).

<sup>45</sup> RG-2007-1153 (Oslo tingrett).

oppstilles i asl. § 16-19 fikk han ikke medhold. Høyesterett valgte imidlertid å gi aksjonæren dom på innløsning etter § 4-24 første ledd nr. 1.<sup>46</sup>

Også her må vilkåret ses i lys av hovedregelen om salg, noe som tilsier at alternative løsninger bør vurderes først. Innløsning er jo ment som et unntak fra hovedregelen, og det er derfor naturlig at terskelen ligger høyt. Det følger av rettspraksis at vilkåret innebærer at de hensyn som taler for innløsning må være sterkere enn de hensyn som taler mot innløsning.<sup>47</sup> Man må derfor se på hvor sterkt behov minoritetsaksjonæren har for å komme seg ut av selskapet, og veie dette opp mot de ulike hensyn bestemmelsen skal verne.

Når det gjelder asl. § 4-24 første ledd nr. 3 har Bråthen tatt til orde for at vilkåret om «tungtveiende grunner» har liten selvstendig betydning. Dette begrunnes med at dersom det allerede er påvist at det foreligger et «alvorlig og varig motsetningsforhold», vil dette som regel også være tilstrekkelig til at «tungtveiende grunner» foreligger.<sup>48</sup> Argumentet har gode grunner for seg da det vil være de samme forholdene som er avgjørende i vurderingene. På bakgrunn av dette kan det være vanskelig å skille de ulike vilkårene fra hverandre. I punkt 4 skal det redegjøres nærmere for forhold som kan ha betydning i vurderingen av om det foreligger «tungtveiende grunner».

### **3.5 Vesentlig skade for selskapets virksomhet eller for øvrig virke urimelig overfor selskapet**

Selv om det foreligger et «alvorlig og varig motsetningsforhold» vedrørende «driften av selskapet», kan aksjonæren risikere å ikke få medhold i innløsningskravet. Retten til innløsning avskjæres dersom det vil medføre «vesentlig skade for selskapets virksomhet eller for øvrig virke urimelig overfor selskapet», jf. asl. § 4-24 annet ledd første punktum.

---

<sup>46</sup> HR-2016-1439-A (Bergshav Holding).

<sup>47</sup> TOSLO-2010-77775 (Oslo tingrett).

<sup>48</sup> Tore Bråthen, «Innløsning og utelukkelse av aksjonær» *NTS*, 1999:4, s. 86-107, på s. 95.

Begrensningen fører ikke til problemer dersom det er på det rene at selskapet ikke har vanskeligheter med å betale innløsningssummen, og kravet ellers er berettiget.<sup>49</sup> I mange tilfeller vil imidlertid en innløsningssum gjøre et stort innrykk i selskapsformuen, og annet ledd første punktum skal da sikre at vinningsformålet ikke overskrides. Vurderingen glir noe over i interesseavveiningen som følger av vilkåret om «tungtveiende grunner». Det kan derfor hevdes at også vilkåret om skade og urimelighet overfor selskapet har liten selvstendig betydning.<sup>50</sup>

En naturlig språklig forståelse av «vesentlig skade» tilsier at selskapet vil lide store økonomiske tap eller at driften av selskapet blir redusert i betydelig grad. En innløsningssum vil alltid være en ulempe for selskapet, slik at det ikke er tilstrekkelig at selskapet blir svekket - svekkelsen må være av et visst omfang. Dette kan for eksempel være tilfellet hvis selskapet må bruke så store deler av den frie egenkapital at det kan risikere å ikke ha nok igjen til å innfri utestående krav til kreditorer. LB-2020-75829 er illustrerende for at vilkåret oppstiller en høy terskel. Aksjonærene var tidligere ektefeller med hver sin aksjepost på henholdsvis 51,06% og 48,94%. Retten kommer til at innløsning kan finne sted til tross for at selskapet i utgangspunktet ikke ville klare å finansiere innløsningen uten salg av eiendom eller ved å ta opp ytterligere lån.<sup>51</sup> Selskapet kunne nemlig fortsette sin drift som gikk ut på salg av varer og tjenester knytter til motorvogner. Innløsning av aksjonæren var derfor ikke til «vesentlig skade» for selskapet selv om det var tale om en stor aksjepost.

Ordlyden av «for øvrig virke urimelig overfor selskapet» forstås som et alternativt vilkår for de tilfeller som ikke når opp til terskelen «vesentlig skade». Urimeligheten må gå ut over selskapet, og det vil derfor ikke være tilstrekkelig at andre aksjonærer eller kreditorer mener seg urettferdig behandlet. Det følger av forarbeidene at det vil kunne ha betydning «i hvilken grad det forhold som er påberopt som grunnlag for å tre ut, involverer selskapet som sådan eller om det i første rekke gjelder forholdet aksjeeierne i mellom».<sup>52</sup> Forskjellen på bestemmelsens nr. 1-2 og 3 kommer godt frem her. Dersom retten har påvist at det foreligger

---

<sup>49</sup> Tore Bråthen, «Innløsning og utelukkelse av aksjonær» *NTS*, 1999:4, s. 86-107, på s. 96.

<sup>50</sup> Andenæs, *Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskaper* (2016) s. 247 og Truyen, *Aksjonærenes Myndighetsmisbruk* (2005) s. 491.

<sup>51</sup> LB-2020-75829 (Borgarting lagmannsrett).

<sup>52</sup> NOU 1996: 3 s. 125.

klanderverdig opptreden etter nr. 1 eller 2 vil nok terskelen være noe lavere ettersom selskapet eller andre aksjonærer i selskapet er ansvarlige for at kravet blir fremsatt. Dersom selskapet *ikke* kan sies å ha noe skyld i konflikten, slik tilfellet kan være ved alvorlig og varig motsetningsforhold, vil terskelen være høyere. Dette fremstår rimelig da det vil være ulogisk å kreve at selskapet betaler en innløsningssum dersom det i ingen eller liten grad kan holdes ansvarlige for at kravet oppstår. Sett i lys av at bestemmelsen skal verne om minoriteten, kan terskelen likevel ikke settes urealistisk høyt.

I vurderingen skal man se på hvilken betydning innløsning vil få for selskapets likviditet eller kapitalgrunnlag.<sup>53</sup> Det følger av lovens forarbeider at begrensningen i annet ledd medfører at man skal gjøre en:

«[...] bred vurdering av på den ene side aksjeeierens interesse i å komme seg ut av selskapet og på den annen side selskapets interesser i å motsette seg dette.

Vurderingen må nødvendigvis bli konkret, hvor bl.a bakgrunnen for innløsningskravet, partenes handlemåte og selskapets stilling og muligheter til å videreføre sin virksomhet eller vesentlige deler av denne vil være relevante momenter.»<sup>54</sup>

Dersom det allerede er lagt til grunn at det foreligger «tungtveiende grunner» vil de samme argumenter kunne trekkes inn her. Dette ser man ved at vurderingen ofte gjøres veldig kort i praksis. Bryn Kafé-dommen er igjen illustrerende. I saken nøyer retten seg med å si at:

«Selv om innløsning av Matspecialens aksjer i så måte vil medføre en merbelastning for virksomheten, ser retten det slik at den samlede drift, inkludert spilleautomatdriften og de inntekter denne vil generere i 2004, ikke vil lide vesentlig skade ved innløsning til en slik sum. Innløsning på disse premisser kan heller ikke ses å virke urimelig overfor selskapet.»<sup>55</sup>

Det kan også, som nevnt under punkt 2.2, være skadende for selskapet om man kommer til at innløsning ikke skal skje. Dersom samarbeidskonflikten fører til store negative konsekvenser

---

<sup>53</sup> Bråthen, *Styremedlem og aksjonær* (2009) s. 82.

<sup>54</sup> NOU 1996: 3 s. 76.

<sup>55</sup> RG-2004-1346 (Oslo tingrett).

for selskapet, vil det kunne gå utover dets økonomi og svekke vinningsformålet. Dette kan særlig være tilfelle dersom uoverensstemmelsen fører til at selskapet blir handlingslammet og ender opp med å gå med tap.<sup>56</sup> Det er i denne forbindelse uttalt i praksis at «innløsning vil kunne skape ro rundt driften av selskapet, og forholdene kan normalisere seg, noe som vil være et gode for selskapet.»<sup>57</sup> Dersom konflikten blir kritisk for selskapet kan altså innløsning være det beste alternativet selv om selskapsformuen reduseres.

## 3.6 Rimelig tid

Kravet om innløsning må reises innen «rimelig tid», jf. asl. § 4-24 annet ledd tredje punktum. Ordlyden tilsier at aksjonæren ikke kan vente unødvendig lenge med å fremme kravet. Sett i lys av at konflikten må være «varig» vil det imidlertid være vanskelig å oppstille et konkret tidspunkt. Det følger av praksis at man blant annet må se på hvor mye selskapet kan klandres og om selskapet har kunnet innrette seg på at det ikke vil bli reist krav.<sup>58</sup> Dersom selskapet har stor skyld i konflikten tilsier dette at man godtar at det har tatt noe tid. Dersom aksjonæren imidlertid har holdt seg passiv over lang tid og selskapet i stor grad har innrettet seg på at det ikke vil bli gjort gjeldende noe krav, kan aksjonæren risikere å ikke oppfylle kravet om rimelig tid. Vilkåret skal ikke tolkes særlig strengt da det er ment å omfatte de tilfellene hvor det foreligger klanderverdig passivitet.<sup>59</sup>

## 3.7 Krav om salgsforsøk?

### 3.7.1 Ordlyd og forarbeider

Som tidligere nevnt avgrenses oppgaven mot de tilfeller hvor selskapet har funnet en som er villig til å overta aksjene til innløsningssum, jf. asl. § 4-24 annet ledd annen setning.

---

<sup>56</sup> Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *LoR* 2006 s. 131-155 på s. 150-151.

<sup>57</sup> LB-2020-22548.

<sup>58</sup> HR-2016-1439-A (Bergshav Holding) avsnitt 135.

<sup>59</sup> Andenæs, *Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskaper* (2016) s. 247.

Aksjonæren må da selv finne noen som vil kjøpe aksjene. Utgangspunktet om at man må selge aksjene dersom man vil ut av selskapet kan ikke utledes av ordlyden. Det følger imidlertid av forarbeidene at «[d]et er lite tvilsomt at hovedregelen i aksjeselskaper fremdeles bør være at den som ønsker å tre ut av et selskap, må gjøre dette ved å selge aksjene».<sup>60</sup> Det kan derfor stilles spørsmål om det kan innfortolkes et absolutt krav om salgsforsøk.

Det fremgår av forarbeidene at salg ikke alltid vil være et «reelt alternativ» dersom det har oppstått:

«[...] en dyptgripende uenighet mellom aksjeeierne. I slike situasjoner vil det ofte være vanskelig eller umulig å finne en kjøper som er villig til å betale en pris som tilsvarer aksjenes underliggende verdi. Aksjeeierens mulighet til å realisere aksjens verdi ved salg vil da være avskåret eller iallfall sterkt redusert.»<sup>61</sup>

Uttalelsen gir anvisning på at dersom man først har kommet til at det foreligger et «alvorlig og varig motsetningsforhold» vil ikke hovedregelen om salg stå like sterkt som ellers. Dette fremstår rimelig da det vanskelig kan tenkes at noen vil risikere å gå inn i et selskapsforhold med en aksjonær som er vrien å samarbeide med.

Videre fremgår det at innløsning da vil være «den eneste reelle muligheten for å få realisert aksjenes verdi og dessuten for å få løst alvorlige og varige problemer vedrørende selskapets videre virksomhet».<sup>62</sup> Innløsningsbestemmelsen fungerer da som en «sikkerhetsventil for de tilfeller hvor det rimeligvis ikke kan forventes at en aksjeeier skal fortsette i selskapsforholdet og salg av aksjene ikke er noe reelt alternativ for å få realisert de underliggende verdiene».<sup>63</sup> Uttalelsene gir anvisning på at vurderingstema for om salg er et «reelt alternativ» er om en eventuell kjøper kan tilby aksjens underliggende verdi. Hvor langt man må gå i å forsøke å selge aksjene står det imidlertid ingenting om. Det må loikevel kunne sies å være klart at det vil være vanskelig å finne noen som er villige til å kjøpe en aksjepost med liten innflytelse. I

---

<sup>60</sup> NOU 1996: 3 s. 75 og Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 107.

<sup>61</sup> NOU 1996: 3 s. 75.

<sup>62</sup> Ibid.

<sup>63</sup> Ibid. s. 76.



slike tilfeller vil innløsning kunne løse de oppståtte konfliktene og hovedregelen om salg vil derfor ikke stå særlig sterkt.

### 3.7.2 Hvordan blir hovedregelen om salg tolket i praksis?

Heller ikke i underrettspraksis er det forklart hva som kreves av salgsforsøk. I Bryn Kafédommen var det ikke opplyst for retten at aksjene var forsøkt solgt, men retten fant det likevel «lite trolig» at salg ville ført frem, uten å begrunne dette noe nærmere. Det nevnes imidlertid at den annen part ikke har anført at salg burde vært forsøkt.<sup>64</sup> Dette kan tilsi at en slik anførsel kan være avgjørende for om retten i det hele tatt vurderer om salgsforsøk først må finne sted.

I LF-2018-87963 kommer retten til at det ikke har oppstått et «alvorlig og varig motsetningsforhold» mellom partene, og vurderer derfor ikke om det foreligger «tungtveiende grunner». Retten bemerker likevel at aksjonærens handlinger tvilsomt kunne anses som et reelt salgsforsøk og at «[d]ette ville måtte få stor betydning ved vurderingen av om tungtveiende grunner taler for at han gis rett til å tre ut av selskapet».<sup>65</sup>

I Oslo tingretts dom 2. februar 2023 (sak nr. 20-090284TVI-TOSL/01) blir det også utdypet litt nærmere hva som ligger i hovedregelen om salg. Dommen gjaldt et AS som eide en minoritetspost på 5% i to holdingselskap. Aksjeselskapet hevdet å ha rett til å bli innløst med grunnlag i asl. § 4-24 første ledd nr. 1,2 og 3. Tingretten kom til at det forelå et motsetningsforhold mellom saksøker og holdingselskapenes største aksjonær, men ikke at det forelå «tungtveiende grunner» til innløsning. I den forbindelse uttales det at «[r]etten antar at det ville ta noe tid å selge aksjene selv, men at det på ingen måte fremstår som umulig eller spesielt vanskelig.» Dette underbygges av at det hele tiden hadde vært en viss omsetning av aksjer i holdingselskapene. Holdingselskapene hadde i overkant av 60 aksjonærer og saksøker hevdet på sin side at han hadde vært i kontakt med flere av disse i forbindelse med å prøve å få solgt aksjene. Tingretten kommer imidlertid til at disse henvendelsene ikke kan anses som

---

<sup>64</sup> RG-2004-1346 (Oslo tingrett).

<sup>65</sup> LF-2018-87963 (Frostating lagmannsrett).

reelle forøk på salg. Saksøker hadde nemlig snakket ned selskapene og prøvd å overbevise aksjonærene om at aksjene var lite verdt. I en slik situasjon kan aksjonæren ikke forvente å få solgt aksjene, og har selv skyld i at det såkalte forsøket ikke har ført frem. Dette må også ses i lys av at innløsningssummen skal tilsvare aksjens underliggende verdi. Det ville vært urimelig om aksjonæren skulle vært tjent med å snakke negativt om selskapet til de andre aksjonærene.

Dommene illustrerer at i tilfeller hvor salg av aksjer anses som mulig, må det også foreligge et reelt forsøk på dette. Videre tilsier den tidligere uttalelsen fra forarbeidene at om salg er mulig, avhenger av om eventuelle kjøpere er villige til å betale underliggende verdi. Dersom aksjonæren har vært i kontakt med flere eventuelle kjøpere, men ingen har tilbudt noe som er i nærheten av underliggende verdi, tyder dette på at salg ikke er et «reelt alternativ». Da kan man ikke forvente at aksjonæren skal holde frem med å forsøke å selge aksjene over et veldig langt tidsrom. Det ble nemlig også uttalt i Oslo tingretts dom 2. februar 2023 at retten anså det som sannsynlig at salg vil kunne føre frem «i løpet av en rimelig tidshorison» dersom saksøker ikke hadde latt konflikten med saksøkte komme i veien.<sup>66</sup> Dette må ses i lys av at motsetningsforholdet pågår frem til aksjene blir solgt. Dersom det blir krevd at aksjonæren skal forsøke å selge aksjene uten hell over et veldig langt tidsperspektiv, vil jo dette gå ytterligere utover selskapet. Det vil derfor være relevant å se på om det foreligger reelle salgsforsøk og hvor lenge aksjonæren har forsøkt å selge. Det er vanskelig å si noe om hvor lang denne tidsrammen er. I Oslo tingretts dom 2. februar 2023 var det i overkant av 60 aksjonærer i selskapet, noe som tilsier at salg av aksjeposten i all fall vil kunne skje fortere enn i selskaper med få aksjonærer. Dette på grunn av at man kan regne med at allerede eksisterende aksjonærer vil være interessert i å ha størst mulig aksjepost. På den annen side var det i saken tale om en aksjepost på kun 5%. Isolert sett tilsier dette svært liten innflytelse. Dersom noen av de resterende aksjonærene imidlertid allerede har en aksjepost av liten verdi, kan 5% ha mye å si. Man kan for eksempel komme seg over grensen på 10% som utløser flere minoritetsrettigheter, eller man kan skaffe seg negativt flertall.<sup>67</sup> Aksjens omsettelighet må altså ses i sammenheng med aksjepostens størrelse og hvor mange aksjonærer det befinner seg i selskapet.

---

<sup>66</sup> Sak nr. 20-090284TVI-TOSL/01.

<sup>67</sup> Se asl. § 5-6 annet ledd som eksempel på en minoritetsrettighet som krever 10%. Dersom man har negativt flertall kan man for eksempel hindre vedtektsendringer, jf. asl. § 5-18 første ledd annet punktum.

I LA-2014-68663 (Tannklinikk) var det et ektepar som eide 50% av aksjene hver i en tannklinikk. Paret gikk fra hverandre og A krevde seg innløst etter asl. § 4-24 første ledd nr. 1-3. A hadde vært i kontakt med B vedrørende salg av aksjeposten. Partene ble imidlertid ikke enige om salgssummen og forsøket førte derfor ikke frem. Retten uttaler i den forbindelse:

«Under enhver omstendighet kan man her ikke kreve ytterligere salgsforsøk før krav om innløsning fremmes. Lagmannsretten viser til at det etter alt å dømme ikke finnes andre aktuelle kjøpere til den aktuelle aksjeposten enn B. Det er helt usannsynlig at forsøk på salg til andre ville ført frem.»<sup>68</sup>

At forsøk på salg til andre synes å være «helt usannsynlig» bunner sannsynligvis i at selskapsforholdet mellom A og B var tuftet på nært samarbeid. Dette er typisk i familiebedrifter og selskap som eies av ektefeller. At det dreier seg om en familiebedrift vil klart gjøre aksjene mindre omsettelige, ettersom kretsen av eventuelle kjøpere innskrenkes betraktelig. Dette må også ses i sammenheng med hvor stor aksjeposten er. I tannklinikkdommen var det snakk om en aksjepost på 50%, noe som vil føre til at en eventuell ny aksjonær vil kunne få stor innflytelse i selskapet. B som da stiftet selskapet med sin ektefelle, kan risikere å måtte la sine idéer og tanker om hvordan selskapet skal drives stå tilbake for en fremmed som sannsynligvis ikke har samme interessen av at selskapet drives på en bestemt måte. Det er likevel vanskelig å se for seg at noen vil inn i et AS med kun én annen aksjonær, og denne aksjonæren har vært innblandet i samarbeidsproblemer. I slike tilfeller vil det nok ikke kreves like mye av salgsforsøk som i den nevnte dommen fra Oslo tingrett.

### 3.7.3 Hvor langt rekker hovedregelen om salg?

På bakgrunn av forarbeider og praksis er mitt syn at hovedregelen om salg ikke står særlig sterkt når det først har oppstått et «alvorlig og varig motsetningsforhold». Det kan derfor ikke oppstilles som et absolutt vilkår at salg må ha vært forsøkt. Synspunktet har også støtte i teorien.<sup>69</sup> Dommene om innløsning sier alle at hovedregelen om uttreden er salg, men det er flere som ikke kommenterer hvorvidt og i hvilken grad dette er forsøkt. Dette kan skyldes at

---

<sup>68</sup> LA-2014-68663 (Agder lagmannsrett).

<sup>69</sup> Aarbakke mfl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven: Lovkommentar* (2017) s. 306.

salgsforsøk ikke er anført av motparten. Det vil midlertid være av betydning om det foreligger salgsforsøk og om forsøket er reelt. Ettersom lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven-asal.) ikke har tilsvarende regel kan man også si at jo flere likheter det er mellom aksjeselskapet og et typisk allmennaksjeselskap, jo enklere skal det være å få solgt aksjene. I ASA er aksjene antatt å være omsettbare slik at det må kunne kreves mer av salgsforsøk i store AS med mange aksjonærer slik som i Oslo tingretts dom 2. februar 2023.<sup>70</sup> Om det har funnet sted omsetning av aksjer i selskapet tidligere vil også gi en indikasjon på hvor vanskelig det vil være å få solgt. Dersom det derimot er tale om en familiebedrift med få aksjonærer og store aksjeposter vil salgsmuligheten være mer begrenset. I disse situasjonene foreligger det sterke holdepunkter for at minoritetsvernet bør gå foran hensynet til selskapet til tross for at salg ikke er forsøkt.

### **3.8 Må mindre inngripende tiltak være forsøkt først?**

I forlengelsen av om salg må ha vært forsøkt, kan det også stilles spørsmål om andre mindre inngripende tiltak må forsøkes. Dette er ikke noe krav etter lovens ordlyd, men innløsningsretten er jo ment som en sikkerhetsventil og skal derfor fungere som en siste utvei.<sup>71</sup> Mindre inngripende tiltak vil kunne spare selskapet for store kostander og det vil hindre brudd på likhetsgrunnsetninger. Dersom det kan sannsynliggjøres at andre løsninger vil føre til forsoning, kan dette derfor være et tungtveiende argument. Eksempler på slike tiltak kan være å bytte om på sentrale posisjoner i selskapet eller utenomrettslig mekling.

Dersom partene derimot har forsøkt å komme frem til minnelige løsninger uten hell, vil det være en god indikasjon på at de ikke klarer å bli enige. Det vil derfor være urimelig om aksjonærene skal tvinges til å forsøke ytterligere alternativer. Har konflikten gått så langt at det foreligger et «alvorlig og varig motsetningsforhold» virker det også meningsløst om partene må samarbeide om å komme til en annen løsning. Vilklårene er jo nettopp innfridd på

---

<sup>70</sup> Sak nr. 20-090284TVI-TOSL/01.

<sup>71</sup> NOU 1996: 3 s. 76.

grunn av at de ikke klarer å enes. På bakgrunn av dette kan det ikke være noe krav at mindre inngripende tiltak er forsøkt.

Momentet vil likevel føre til at hensynene bak bestemmelsen ivaretas. Dersom det kan sannsynliggjøres at mindre inngripende tiltak ville løst konflikten, vil det derfor være et argument for at det ikke foreligger «tungtveiende grunner». Det kan også synes som at mindre inngripende tiltak er en løsning som blir brukt. At Høyesterett enda ikke har vurdert noen saker vedrørende bestemmelsens tredje innløsningsalternativ kan nettopp bety at partene løser konflikten på alternative måter.

### **3.9 Må aksjonæren være en aktiv deltaker i driften?**

Det følger av forarbeidene at innløsningsregelen «normalt [har] som forutsetning at aksjeeierne tar aktiv del i driften av selskapet».<sup>72</sup> Det kan derfor stilles spørsmål om det er et absolutt krav at minoritetsaksjonæren er en aktiv deltaker i driften. Dette vil være rimelig da det vanskelig kan tenkes å oppstå samarbeidsproblemer som har betydning for selskapets drift dersom aksjonæren ikke på noen måte deltar i den. Bråthen har derfor tatt til orde for at aksjonærer med «ren investorposisjon har ikke slik tilknytning til selskapet og dets virksomhet som begrunner reglene».<sup>73</sup> Dersom aksjonæren kun har en finansiell interesse i aksjeinnehavet vil det være det samme for han hvordan selskapet drives, forutsatt at investorene er enige i at selskapet drives på den måten som er det beste for vinningsformålet. Aksjonæren vil da motta utbytte på lik linje med resterende aksjonærene, slik at formålet med aksjeposten er hensyntatt. At aksjonæren ikke deltar i driften vil derfor være et godt argument for at minoritetsvernet må stå tilbake for hensynet til selskapet.

I TOSLO-2002-4169 var det en gruppe aksjonærer som tilsvarte 40% av aksjene i et eiendomsselskap som krevde innløsning på bakgrunn av asl. § 4-24 første ledd nr. 3. Tingretten uttalte at «[i] dette tilfellet er det ikke aksjeeiere som tar aktiv del i driften, og

---

<sup>72</sup> NOU 1996: 3 s. 125.

<sup>73</sup> Tore Bråthen, «Innløsning og utelukkelse av aksjonær» *NTS*, 1999:4, s. 86-107, på s. 94.

selskapet er da etter rettens syn ikke i samme grad avhengig av et velfungerende samarbeid mellom aksjeeierne». <sup>74</sup> Når aksjonærene ikke deltar aktivt i driften vil det videre være vanskelig å påvise at konflikten dreier seg om driften av selskapet. På bakgrunn av dette fant ikke retten at det forelå «tungtveiende grunner» for innløsning. Dommen gir anvisning på at terskelen for «tungtveiende grunner» er høyere for aksjeeiere som ikke deltar i driften. En slik tilknytning til selskapet fordrer ikke like mye samarbeid som et selskapsforhold hvor deltakerne deltar aktivt. På bakgrunn av dette må det kunne sies å i hvert fall være utgangspunktet, også etter rettspraksis, at aksjonæren som krever uttreden deltar aktivt i driften av selskapet.

Bestemmelsens kjerneområde vil følgelig være de tilfellene hvor aksjonæren deltar aktivt i driften. Dette vil være en fornuftig regel ettersom det vil være enklere å påvise et motsetningsforhold vedrørende driften av selskapet jo mer aktiv aksjonæren er. Er aksjonærens deltakelse minimal må det avgjørende være om det påståtte motsetningsforholdet faktisk virker hemmende på driften av selskapet.

---

<sup>74</sup> TOSLO-2002-4169 (Oslo tingrett).

## **4 Tilfeller som kan medføre innløsning i medhold av asl. § 4-24 første ledd nr. 3 og retningslinjer for skjønnet**

### **4.1 Innledende bemerkelser**

De tidligere punktene har vist at terskelen for å få medhold i et innløsningskrav er høy. Som følge av at det kreves «tungtveiende grunner» må det gjøres en konkret helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle hvor man må balansere de ulike hensynene mot hverandre.<sup>75</sup> Det er vanskelig å oppstille en konkret grense for når hensynet til minoritetsaksjonæren bør gå foran hensynet til selskapet. I dette punktet skal det redegjøres for noen tenkte eksempler som vil kunne føre til at vilkåret er innfridd og det skal oppstilles noen retningslinjer for skjønnet.

### **4.2 Brudd på aksjonæravtalen**

I teorien er det diskutert om brudd på en aksjonæravtale gir rett på innløsning etter ulovfestet rett eller asl. § 4-24 første ledd nr. 3. En aksjonæravtale er «en avtale hvor én eller flere aksjonærer i et aksje- eller allmennaksjeselskap forplikter seg til å utøve sine rettigheter i selskapet på en bestemt måte».<sup>76</sup> Det vil da ha betydning hva aksjonæravtalen går ut på. Dersom den omhandler selskapets drift, kan forholdet allerede være omfattet av vilkåret om «driften av selskapet» i asl. § 4-24 første ledd nr. 3.<sup>77</sup> Hvis bruddet da fører til at det oppstår et «alvorlig og varig motsetningsforhold» vil aksjonæren kunne kreve innløsning. Da er det imidlertid ikke misligholdet i seg selv, men det faktum at vilkårene i bestemmelsen er innfridd som gir rett til å få aksjene innløst.

---

<sup>75</sup> NOU 1996: 3 s. 76.

<sup>76</sup> Woxholth, *Aksjonæravtaler* (2017) s. 25.

<sup>77</sup> Tore Bråthen, «Innløsning og utelukkelse av aksjonær» *NTS*, 1999:4, s. 86-107, på s. 95.

Aksjonæravtaler har ikke selskapsrettslig virkning, slik at utgangspunktet må være at brudd på avtalen uten at vilkårene i asl. § 4-24 er innfridd, ikke kan gjøres gjeldende overfor selskapet.<sup>78</sup> I tilknytning til aksjeloven av 1976 § 13-3 har Aarbakke imidlertid tatt til orde for at det vil være noe formalistisk om man ikke skal kunne kreve innløsning ved brudd på en aksjonæravtale når samtlige aksjonærer er part i avtalen.<sup>79</sup> Argumentet har gode grunner for seg da en avtale mellom samtlige aksjonærer i realiteten vil regulere selskapsforholdet, selv om selskapet ikke er part i avtalen. Det vil derfor være urimelig om brudd på avtalen skal være helt irrelevant for selskapet.<sup>80</sup> På dette tidspunktet omfattet imidlertid ikke bestemmelsens ordlyd innløsning som følge av motsetningsforhold.<sup>81</sup> Uttalelsene i teorien synes derfor å knytte seg til innløsning som følge av myndighetsmisbruk og annet misbruk. Mitt syn er derfor at det ikke kan oppstilles noen alminnelig innløsningsrett som følge av brudd på aksjonæravtaler. Mislighold av avtalen vil likevel kunne skape et motsetningsforhold mellom aksjonærene som igjen kan gå ut over selskapets drift. I disse tilfellene vil det derimot ikke være misligholdet, men virkningene dette får for selskapet som danner grunnlaget for innløsningsretten.<sup>82</sup>

## 4.3 Bristende forutsetninger

### 4.3.1 Generelt

Innløsningsbestemmelsen har normalt som forutsetning at det oppståtte motsetningsforholdet innebærer en bristende forutsetning for selskapsforholdet.<sup>83</sup> Det betyr at betingelser som var avgjørende for at aksjonæren kjøpte seg inn i selskapet blir brutt. Dette fremstår naturlig ettersom man ofte har en forventning om at selskapet skal drives på en viss måte eller fremme visse interesser når man velger å gå inn i selskapsforholdet. Dersom disse forutsetningene

---

<sup>78</sup> Woxholth, *Aksjonæravtaler* (2017) s. 279.

<sup>79</sup> Magnus Aarbakke, «Mislighold i aksjeselskap», i *Lov, dom og bok. Festskrift til Sjur Brækhus*, Thor Falkanger (red), Universitetsforlaget 1988, side 603-613, på s. 608.

<sup>80</sup> Reed, Lowzow og Steinberg, *Aksjonæravtaler* (1993) s. 271.

<sup>81</sup> Se aksjeloven av 1976 § 13-3.

<sup>82</sup> Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *LoR* 2006 s. 131-155 på s. 145.

<sup>83</sup> NOU 1996: 3 s. 125.



endres og man blir tvunget til å delta i noe man ikke så for seg, vil det være rimelig å ha krav på innløsning.

Dersom minoritetsaksjonæren derimot må ha sett det som sannsynlig at endringer kan forekomme, vil vurderingen av om det har funnet sted bristende forutsetninger ha mindre betydning. I slike tilfeller burde aksjonærene i så fall inngått en aksjonæravtale hvor minoritetsaksjonæren skal få rett til å tre ut av selskapet dersom de gitte endringene finner sted, eller vedtektsfestet denne retten, jf. asl. § 12-7. Han må derfor selv bære risikoen for at dette ikke er gjort.

I Rt. 1952 s. 967 (Salongmøbler) hadde aksjonærene inngått en aksjonæravtale hvor det var avtalt at den ene aksjonæren skulle være disponent og ha styreplass i selskapet. Avtalen ble brutt ved at vedkommende aksjonær ble fjernet som disponent og mistet sin plass i styret. Dette førte til at partene ikke lenger klarte å samarbeide om selskapets drift. Høyesterett uttalte i den forbindelse at:

«[s]elskapet er et litet foretagende, som forutsetter personlig arbeid fra begge parters side og samarbeid dem imellom. Etter det som er inntruffet, er realisasjonen av denne plan nå ikke lenger mulig, dersom partenes gjensidige innstilling ikke endres».<sup>84</sup>

De inntrådte hendelsene var i strid med partenes forutsetning for selskapsforholdet og førte til at det ikke lenger var mulig å samarbeide. Aksjonæren fikk derfor medhold i oppløsning av selskapet på ulovfestet grunnlag. Dommen viser at dersom partenes forutsetninger ved stiftelsen av selskapet eller ved inntreden i selskapet blir brutt, kan aksjonæren ha et berettiget krav om uttreden.

### 4.3.2 Formålsendringer

---

<sup>84</sup> Rt. 1952 s. 967 (Salongmøbler). Dommen gjaldt oppløsning, men de samme hensyn gjør seg gjeldende ved innløsning.

Som følge av at det er krav til motsetningsforholdets varighet, vil momentet om bristende forutsetninger være særlig relevant dersom uenigheten dreier seg om saker som får varige virkninger for selskapet. Dette er tilfellet dersom det vedtas at selskapets formål skal endres.<sup>85</sup> En slik endring må stemmes over i generalforsamling, jf. asl. § 5-18 første ledd. Den tidligere lov 6. juli 1957 nr. 4 om aksjeselskaper hjemlet en innløsningsadgang for en aksjonær som ikke hadde stemt for formålsendringen. Hjemmelen ble ikke videreført ved aksjeloven av 1976 og er heller ikke å finne i dagens lov.<sup>86</sup>

Som følge av at vi har vært igjennom en omfattende teknologisk utvikling har ulike AS måttet være svært tilpasningsdyktige. Endring av selskapets formål på grunn av denne utviklingen, kan ha vært avgjørende for at selskapet har kunnet fortsette driften. Det vil være urimelig om aksjonærene kan kreve innløsning på bakgrunn av slike utviklinger. Dersom det på den annen side er snakk om endringer som ikke skyldes samfunnsmessige behov, vil man lettere kunne si at formålsendringer er en bristende forutsetning for aksjonæren. Det kan for eksempel tenkes at et AS har et økonomisk fokus med vinningsformålet i sentrum. En person velger å investere i selskapet da han ønsker størst mulig utbytte og dette virker å være i tråd med selskapsformålet. Dersom selskapet senere bestemmer seg for å heller ha sitt hovedfokus på miljø, slik at utbytteposten innskrenkes betraktelig, kan det tenkes at formålsendringen er såpass stor at den må anses for å være en bristende forutsetning.

### 4.3.3 Fusjon

En beslutning om fusjon kan tenkes å være en bristende forutsetning for aksjonæren. Fusjon innebærer at et AS (det overdragende selskap) blir overført til et annet AS (det overtakende selskap), jf. asl. § 13-2 første ledd. En slik beslutning krever tilslutning fra minst 2/3 av aksjene, jf. asl. 13-3 annet ledd, jf. asl. § 5-18 første ledd annet punktum. Dersom en av aksjonærene har slikt kvalifisert flertall vil han derfor alene kunne bestemme at selskapet skal

---

<sup>85</sup> Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *LoR* 2006 s. 131-155 på s. 142.

<sup>86</sup> Lov 6. juli 1957 nr. 4 om aksjeselskaper § 20 og Magnus Aarbakke, «Mislighold i aksjeselskap», i *Lov, dom og bok. Festskrift til Sjur Brækhus*, Thor Falkanger (red), Universitetsforlaget 1988, side 603-613, på s. 609.

fusjonere. Vederlaget ved en fusjon består av aksjer i det overtakende selskap slik at allerede eksisterende aksjonærer vil få mindre innflytelse enn de opprinnelig hadde, jf. asl § 13-2 første ledd nr. 1. Fusjon kan også innebære en økt økonomisk risiko for aksjonærene og det vil derfor kunne være urimelig å kreve at samtlige aksjonærer skal delta. På bakgrunn av dette var det i aksjeloven av 1957 en adgang til å kreve innløsning dersom man ikke ønsket å være aksjonær i det nye selskapet. Adgangen ble fjernet ved innføring av aksjeloven av 1976.<sup>87</sup> Bakgrunnen for dette var at det ikke ble ansett som rimelig at en aksjonær kunne kreve uttreden mens selskapets medkontrahenter måtte finne seg i sammenslåingen.<sup>88</sup> Andenæs har vært kritisk til denne begrunnelsen. Han hevdet at selskapets kreditorer uansett er vernet ved at de kan kreve dekning eller sikkerhetstillelse, jf. asl. § 13-15. Som følge av dette mente Andenæs at en beslutning om fusjon burde tilsi at aksjonærene får rett til å bli innløst.<sup>89</sup>

Lovgiver har imidlertid bevisst valgt å ikke videreføre regelen, slik at det vil være en omgåelse av lovverket å oppstille en alminnelig innløsningsadgang i fusjonstilfellene. Det kan derimot tenkes at uenigheter rundt beslutning om å inngå fusjon kan skape samarbeidsproblemer av den grad asl. § 4-24 første ledd nr. 3 krever. Høivik har uttalt at et vedtak om fusjon vil være vedrørende «driften av selskapet», slik at en uenighet rundt beslutningen kan falle innenfor § 4-24 første ledd nr. 3 sitt anvendelsesområde.<sup>90</sup> Bråthen har imidlertid uttalt at det kreves noe mer enn at aksjonæren har tapt avstemmingen.<sup>91</sup>

Sett i lys av det ovenfornevnte vil ikke beslutningen om fusjon i seg selv være nok, vilkårene i asl. § 4-24 første ledd nr. 3 må i tillegg være innfridd. Dersom aksjonærens stilling blir svekket i vesentlig grad kan det tenkes at dette er tilfellet. Aksjonærens aksjepost kan for eksempel bli utvannet og han får derfor mindre innflytelse i selskapet. Det kan også ha vært avgjørende for aksjonæren når han valgte å gå inn i det opprinnelige selskapet at det for eksempel var tale om et vellykket selskap hvor det ikke var noen særlig økonomisk risiko. Dersom selskapet nå skal fusjonere med et selskap med økonomiske utfordringer slik at den

---

<sup>87</sup> Andenæs, *Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskaper* (2016) s. 595.

<sup>88</sup> Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 203-204.

<sup>89</sup> Andenæs, *Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskaper* (2016) s. 595.

<sup>90</sup> Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *LoR* 2006 s. 131-155 på s. 143.

<sup>91</sup> Tore Bråthen, «Innløsning og utelukkelse av aksjonær» *NTS*, 1999:4, s. 86-107, på s. 95.

økonomiske risikoen blir betydelig større, kan det tenkes at fusjonen innebærer en bristende forutsetning. Dette vil særlig kunne veie tungt dersom aksjonæren med kvalifisert flertall har besluttet å fusjonere med et selskap han selv eier. Hovedaksjonærens stilling blir da ytterligere styrket mens minoritetsaksjonærens stilling blir vesentlig svakere. I tillegg kan det tenkes at aksjonæren i det overtakende selskapet har motstridende interesser med det overdragende selskapet. Dersom dette er tilfellet kan det fort oppstå motsetninger mellom aksjonærene, og fusjonen kan da føre til at vilkårene i asl. § 4-24 første ledd nr. 3 er oppfylt.

## **4.4 Retningslinjer i vurderingen av om det foreligger «tungtveiende grunner»**

### **4.4.1 Aksjeselskapets størrelse**

Aksjeloven er i utgangspunktet skrevet for selskaper med få aksjonærer hvor det ofte ikke er noe større marked for selskapets aksjer.<sup>92</sup> Allmennaksjeselskaper derimot, har som oftest mange aksjonærer og aksjene kan selges til hvem som helst. Aksjer i ASA er derfor mer likvide enn i AS.<sup>93</sup> Allmennaksjeloven har av den grunn ikke en tilsvarende regel om innløsning. Dette kan tilsi at desto flere aksjonærer, desto enklere skal det være å få solgt aksjene. Terskelen for «tungtveiende grunner» blir derfor høyere jo flere aksjonærer det er i selskapet. Dette vil i hvert fall være tilfellet dersom selskapet har innført omsetningsbegrensninger som går ut på at aksjene kun kan selges til allerede eksisterende aksjonærer i selskapet.

Har selskapet mange aksjonærer og ingen av de resterende har reist krav om innløsning, kan dette også tyde på at konflikten ikke dreier seg om driften av selskapet, men at det heller er tale om et rent personlig motsetningsforhold.<sup>94</sup> I disse tilfellene vil man i tillegg gjerne ha flere som vil kjøpe aksjene. Hvis det kun er én av mange aksjonærer som er misfornøyde hva

---

<sup>92</sup> Bråthen, *Styremedlem og aksjonær* (2009) s. 81.

<sup>93</sup> Bråthen, *Selskapsrett* (2019) s. 129.

<sup>94</sup> Se Oslo tingretts dom 2. februar 2023 (sak nr. 20-090284TVI-TOSL/01) hvor tingretten så vidt er inne på dette.

angår driften av selskapet, vil dette følgelig kunne tilsi at det ikke foreligger «tungtveiende grunner». Dette kan naturligvis ikke være noe avgjørende argument, men kan understreke at det er vesentlig enighet rundt selskapets drift. Argumentet underbygges av flertallsprinsippet. Det er majoriteten som bestemmer, og dersom det i et selskap med mange aksjonærer kun er én som er uenig, tilsier dette tvert imot at det ikke foreligger alvorlige motsetninger.

På den annen side kan det være vanskelig å få solgt en minoritetsaksjepost dersom det kun er én annen aksjonær i selskapet. Motsetningsforholdet kan ha ført til at selskapet har fått et dårlig rykte, og det er få som vil ta risikoen med å investere i et selskap hvor det kun er én annen aksjeeier. Et motsetningsforhold vedrørende driften av selskapet vil også være mer hemmende i et selskap med to aksjonærer med tilsvarende like aksjeposter enn i et selskap med flere aksjonærer. Dersom selskapet har mange aksjonærer vil de mest sannsynlig fortsatt kunne treffe beslutninger, og som følge av flertallsprinsippet må minoritetsaksjonæren godta dette. I selskap med få aksjonærer kan det imidlertid være en fare for at det oppstår deadlock-situasjoner og selskapet vil da kunne bli helt handlingslammet.<sup>95</sup>

Det må også ses hen til hvem motsetningsforholdet har oppstått med. De typiske tilfellene som faller inn under bestemmelsen er konflikter mellom to hovedaksjeeiere.<sup>96</sup> Dersom selskapet har mange aksjonærer vil det være urimelig om en minoritetsaksjonær skal kunne kreve seg innløst hvis motsetningsforholdet har oppstått med en annen minoritetsaksjonær. Selskapet skal ikke måtte lide på grunn av en konflikt mellom to som ikke har noe særlig innflytelse.

Likhetsprinsippet tilsier også at desto flere aksjonærer, desto høyere blir terskelen. Dette på bakgrunn av at jo flere aksjonærer det er i selskapet, dess flere blir rammet av urettferdigheten. Bruddet på likhetsprinsippet går ut over samtlige som har holdt seg utenfor konflikten. Disse får ikke rett på uttreden og de får heller ikke tilgang på sin andel av

---

<sup>95</sup> Se punkt 3.1 for nærmere forklaring av hva en deadlock-situasjon er.

<sup>96</sup> Aarbakke mfl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven: Lovkommentar* (2017) s. 307.

selskapsformuen.<sup>97</sup> Dette kan også føre til at resterende aksjonærer får et incentiv til å skape motsetningsforhold for å komme seg ut av selskapet.

Oppsummert synes det altså enklere å få dom på innløsning dersom det er tale om et lite selskap med få aksjonærer. Er man i et selskapsforhold med mange aksjonærer vil aksjene normalt være mer omsettelige, og terskelen ligger da høyere. Dersom de resterende aksjonærene ikke er misfornøyde vedrørende driften vil dette også være et argument for at motsetningsforholdet ikke når opp til den høye terskelen.<sup>98</sup>

#### 4.4.2 Aksjepostens størrelse

Størrelsen på aksjeposten vil også ha noe å si for om det foreligger «tungtveiende grunner». Det vil naturligvis være enklere å utbetale innløsningssummen dersom aksjeposten er liten. I tillegg vil en liten aksjepost være vanskeligere å selge, ettersom den gir lite innflytelse. Til tross for at det er tale om en liten aksjepost kan den imidlertid være verdt mye. Momentet må derfor ses i sammenheng med når kravet oppstår og hva aksjens underliggende verdi er på dette tidspunktet. Dersom aksjenes underliggende verdi på tidspunktet for kravet er svært høye vil det likevel kunne være urimelig overfor selskapet.

En stor aksjepost med kontrollerende innflytelse vil være enklere å få solgt enn en minoritetspost. Majoritetsaksjonærer vil derfor kunne komme seg ut av selskapet enklere enn minoritetsaksjonærer. Majoriteten har imidlertid ikke samme behov for uttreden som minoriteten da de som følge av flertallsprinsippet uansett kan drive selskapet slik de vil. Er det derimot tale om et selskap der aksjene er fordelt 50-50, vil hensynet til aksjonæren som krever innløsning og hensynet til selskapet stå særlig mot hverandre. I disse tilfellene risikerer selskapet å miste halvparten av dets kapital noe som åpenbart vil være skadende for selskapet. På den annen side vil det også være skadende for selskapet å være i en deadlock-situasjon.<sup>99</sup>

---

<sup>97</sup> Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *LoR* 2006 s. 131-155 på s. 152.

<sup>98</sup> Se f.eks. Oslo tingretts dom 2. februar 2023 (sak nr. 20-090284TVI-TOSL/01) hvor det var 60 aksjonærer.

<sup>99</sup> Se punkt 3.1 for nærmere forklaring av hva en deadlock-situasjon er.

Hvis selskapet har økonomi til å gjennomføre innløsningen, må dette bli den beste løsningen. Har selskapet derimot ikke nok kapital, vil oppløsning være den beste løsningen for å få bukt med uenighetene.<sup>100</sup>

Det er naturlig å tenke at desto større aksjeposten er, dess mindre vil selskapet at innløsning finner sted. Dette på grunn av at innløsningssummen blir høyere jo flere aksjer som skal innløses. Dersom aksjeposten er såpass stor at den hindrer selskapet i å fatte beslutninger vil imidlertid selskapet være avhengige av å bli kvitt aksjonæren. Selskapet kan da fremme krav om tvungen utløsning etter asl. § 4-25. At selskapet ikke har fremmet slikt krav kan tilsi at motsetningsforholdet ikke er av slik alvorlighet som aksjonæren hevder. Dersom minoritetsaksjonæren derimot har en såpass liten post at selskapet uansett kan treffe beslutninger vil ikke selskapet ha behov for å fremme krav om utløsning. Momentet gjør seg derfor i størst grad gjeldende dersom aksjonæren kan hindre selskapet i å ta beslutninger. Dette vil være tilfellet dersom aksjonæren har en aksjepost på 50%, jf. asl. § 5-17, men også dersom han har negativt flertall, jf. asl. § 5-18. Her må det også nevnes at grunnen til at selskapet ikke har fremmet krav om utløsning, kan skyldes at det ikke har midler til å betale aksjens underliggende verdi. Er dette tilfellet taler momentet verken for eller mot innløsning.

Aksjepostens størrelse er et moment som kan føre til ytterligere brudd på likhetsprinsippet.<sup>101</sup> Dersom selskapet har flere aksjonærer kan det for eksempel være uproblematisk å innløse A med en aksjepost på 5%, men selskapet vil bli skadelidende dersom det også må innløse B med en aksjepost på 20%. Som følge av dette vil aksjonærene med minst aksjepost ha en fordel når det gjelder innløsningsbestemmelsens annet ledd. Dersom resterende vilkår i asl. § 4-24 første ledd nr. 3 er innfridd må løsningen i disse tilfellene være at aksjonæren forsøker å få selskapet oppløst etter asl. § 16-19. Oppløsningsbestemmelsen krever nemlig ikke at oppløsningen ikke kan være til vesentlig skade eller virke urimelig overfor selskapet.<sup>102</sup>

---

<sup>100</sup> Se punkt 1.3.2 hvor det er lagt til grunn at det kan kreves oppløsning som følge av alvorlig og varig motsetningsforhold.

<sup>101</sup> Se punkt 2.2.

<sup>102</sup> Se punkt 1.3.2 hvor det er lagt til grunn at det kan kreves oppløsning som følge av alvorlig og varig motsetningsforhold.

Når det gjelder størrelsen på aksjeposten må man ha i bakhode at man selv har valgt å investere i en minoritetsaksjepost. I slike tilfeller kan aksjonæren ikke forvente å få gjennomslag for alle sine synspunkter og det vil i lys av flertallsprinsippet være naturlig at motsetningsforhold oppstår. På den annen side må det også hensyntas aksjonærer som ikke har hatt mulighet til å bidra i kapitalforhøyelser og aksjeposten som følge av dette har blitt utvannet.

### 4.4.3 Tidspunktet for kravet

Selskapets økonomiske stilling på tidspunktet for kravet kan også tenkes å ha noe å si for vurderingen. Har selskap god omsetning og går med overskudd vil det nok være enklere å være enige rundt driften. Dersom det derimot begynner å gå dårlig med selskapet og inntektene ikke lenger er like bra, kan det tenkes at det lettere oppstår uenigheter. Ser man selskapets fremtid som usikker, kan muligheten for å komme seg ut med litt verdier igjen være fristende.

Dersom det går veldig dårlig med selskapet vil nok begrensningen i asl. § 4-24 annet ledd allerede avskjære aksjonærens mulighet for å bli innløst. I noen tilfeller kan det imidlertid være slik at det ikke nødvendigvis på tidspunktet for kravet går dårlig, men man er klar over at det i fremtiden ikke vil være like lønnsomt å være aksjonær, og som følge av dette vil man komme seg ut før det er for sent. I disse tilfellene må momentet ses sammen med om det foreligger subjektiv skyld.<sup>103</sup>

Dersom selskapet mislykkes med å ro i havn en stor forretningsavtale og det i kjølvannet av dette oppstår uenigheter, kan dette være en indikasjon på at konflikten skyldes frykt for selskapets fremtid. En taktisk lur aksjonær skal i disse tilfellene ikke kunne få tilgang på selskapsformuen til fordel for mer lojale aksjonærer. Viser det seg at det ikke lenger vil være

---

<sup>103</sup> Se punkt 4.4.4.



like lønnsomt å være aksjeeier vil jo dette ramme samtlige aksjonærer. Man må derfor se på om det i forkant av nedgangen har vært vesentlig enigheter rundt driften. I Riviera-dommen uttaler for eksempel retten at partene i «vid utstrekning har vært enige» om selskapets drift.<sup>104</sup> Dersom aksjonærene over lang tid har vært enige rundt driften vil dette også tilsi at konflikten ikke er «varig». Oppstår kravet etter nedgangstider i selskapet vil dette følgelig kunne være et argument for at det ikke foreligger «tungtveiende grunner». Minoritetsaksjonærens interesse i å komme seg ut av selskapet kan da måtte stå tilbake for hensynet til selskapet.

#### 4.4.4 Subjektiv skyld

Om man har skyld i konflikten vil naturligvis ha noe å si for om innløsningskravet fører frem. At man har krav på selskapets underliggende verdier kan gjøre det attraktivt å gå til innløsningssøksmål. Det ville vært svært uheldig om man kunne fremprovosert en konflikt og deretter fått tilgang på store deler av selskapsformuen. Ulike høringsinstanser gav uttrykk for at bestemmelsens utforming kunne føre til en fare for slikt misbruk.<sup>105</sup> Dette skal imidlertid være løst ved at det er minoritetsaksjonæren som har søksmålsbyrden og at det oppstilles en høy terskel.<sup>106</sup>

Bestemmelsens formål gjør seg ikke like sterkt gjeldende i de tilfellene minoritetsaksjonæren er ansvarlig for at det har oppstått et «alvorlig og varig motsetningsforhold». Dersom de øvrige aksjeeierne derimot selv har vesentlig skyld i konflikten står kravet sterkere.<sup>107</sup> Høyesterett har uttalt at «[d]en som selv har fremkalt en umulig samarbeidssituasjon, vil ikke stå sterkt ved et senere krav om oppløsning av selskapet under henvisning til denne situasjon».<sup>108</sup>

---

<sup>104</sup> RG-2007-1153 (Oslo tingrett).

<sup>105</sup> Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 107-108.

<sup>106</sup> Ibid. s. 109.

<sup>107</sup> Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *LoR* 2006 s. 131-155 på s. 149.

<sup>108</sup> Rt. 2000 s. 931 (Inco) på s. 940. Dommen gjaldt oppløsning etter aksjeloven av 1976 § 13-3, men de samme hensyn gjør seg gjeldende ved innløsning.

Subjektiv skyld er et moment som viser at terskelnivået må være noe forskjellig etter asl. § 4-24 første ledd nr. 1-2 og 3. Dersom vilkårene i nr. 1 eller 2 foreligger, har enten et av selskapsorganene eller en annen aksjeeier opptrådt klanderverdig. At minoritetsaksjonæren, som har blitt urettferdig behandlet, får medhold i et innløsningskrav vil i slike tilfeller være berettiget. Et motsetningsforhold derimot, krever ikke at noen har misbrukt sin stilling. Det er heller ikke nødvendigvis slik at minoritetsaksjonærens formening om hvordan selskapet skal drives er feil, dette kan tvert imot være den beste løsningen. Dersom aksjonæren derimot, unødvendig har fremprovosert ulike konflikter vil han ikke stå særlig sterkt. Her må man naturligvis også se på graden av skyld. Desto mer skyld aksjonæren eller selskapet har i konflikten, dess høyere eller lavere er terskelen.

Bryn Kafé-dommen kan igjen tjene som eksempel. Retten la til grunn at saksøkte må «bære vesentlig del av ansvaret for den utviklingen som fant sted mellom partene».<sup>109</sup> Dette på bakgrunn av at motsetningsforholdet oppsto som følge av mangelfull regnskapsførsel. Feilen ble påpekt av saksøkeren, men styret var «lite villig til å ta tak i de oppståtte problemer». Uttalelsen tyder på at dersom selskapet har skyld i at konflikten oppstår, vil terskelen for at det foreligger tungtveiende grunner senkes. Har selskapet derimot prøvd å ta tak i problemet ville dette vært et argument som trakk i motsatt retning.

Aksjonærens skyld i konflikten ble også tillagt vekt i Oslo tingretts dom 2. februar 2023.<sup>110</sup> Det blir uttalt i dommen at motsetningsforholdet i nokså stor grad var skapt av saksøkeren. Det vises videre til LB-2020-22548 hvor det er lagt til grunn at argumentet ikke kan være avgjørende, men det uttales i dommen at «[d]et utelukker riktignok ikke at det i en totalvurdering kan tas et visst hensyn til urimelig opptreden fra en part».<sup>111</sup> I dommen fra Borgarting lagmannsrett var det imidlertid ikke nødvendig å gå inn på momentet da begge aksjonærgruppene hadde begått handlinger som bidro til samarbeidsproblemer. I dommen fra Oslo tingrett hadde imidlertid saksøker selv prøvd å senke selskapet ved å snakke negativt om det til de andre aksjonærene. Det vil da være urimelig om han skulle honoreres med underliggende verdi. Dommene viser at subjektiv skyld vil være et moment i vurderingen av

---

<sup>109</sup> RG-2004-1346 (Oslo tingrett).

<sup>110</sup> Sak nr. 20-090284TVI-TOSL/01.

<sup>111</sup> LB-2020-22548 (Borgarting lagmannsrett).

om minoritetshensynet skal gå foran hensynet til selskapet. Det forutsettes at parter som går inn i et selskapsforhold vil det beste for selskapet, og man skal derfor ikke få fordeler ved å svekke det.

Har man prøvd å foreta seg noe for å løse opp i samarbeidsproblemet må også dette kunne ha noe å si for hvor stor skyld man har i konflikten. I Tannlinkk-dommen hadde A involvert en ekstern fagkyndig rådgiver for å prøve å få til et samarbeid i selskapet før hun krevde seg innløst.<sup>112</sup> Forsøket var imidlertid ikke vellykket, og aksjonærene klarte ikke å samarbeide om driften av selskapet. Retten kom til at asl. § 4-24 nr. 1-3 var oppfylt. Dommen viser at A, til tross for samarbeidsproblemene, i alle fall hadde prøvd å finne en løsning. Dersom det oppstår uenigheter kan det fort tenkes at partene slår seg vrang og nekter å samarbeide om den minste ting. At aksjonæren har vært villig til å forsøke å løse konflikten må derfor kunne ha noe å si for vurderingen.

Dersom aksjonæren som ønsker uttreden har funnet en kjøper som blir nektet samtykke etter asl. § 4-16 annet ledd, kan det på den ene siden sies at selskapet har noe skyld i konflikten. Aksjonæren har jo da forholdt seg til hovedregelen om salg. På den annen side kan man ikke si at selskapet har skyld i konflikten dersom samtykket er saklig. Selskapet er i sin fulle rett til å nekte samtykke og det vil være urimelig om dette da skal tale mot deres sak. I disse tilfellene kan erververen uansett kreve innløsning i medhold av asl. § 4-17 første ledd nr. 4.<sup>113</sup>

Subjektiv skyld, både på minoritetsaksjonærens og selskapets side vil altså ha mye å si for vurderingen. Man skal ikke kunne krangle seg til selskapets underliggende verdier og urimelig oppførsel overfor en minoritetsaksjonær må få en form for konsekvens. Dersom skyld hos selskapet ikke hadde hatt noe å si for vurderingen, kunne minoritetsaksjonærene blitt overkjørt og det er jo nettopp dette bestemmelsen skal hindre.

---

<sup>112</sup> LA-2014-68663 (Agder lagmannsrett).

<sup>113</sup> Se punkt 1.3.4 hvor det avgrenses mot en analyse av asl. § 4-17.

#### 4.4.5 Hvem har reist kravet?

Det er ikke bare enkeltpersoner som kan være aksjeeier, også selskaper kan eie en aksjeandel i et AS. Dette var for eksempel tilfellet i Bryn Kafé-dommen.<sup>114</sup> I dommen blir det ikke lagt vekt på at aksjeeierne i kafeen var aksjeselskap. Retten nøyer seg med å konstatere at det mellom Nielsen, eier av Matspecialen AS, og ledelsen i Vendcomatic AS har oppstått et motsetningsforhold som gjorde det umulig å fortsette samarbeidet.

Dersom aksjonæren er et AS som kun er eid av én person, vil vedkommende bli identifisert med selskapet, slik som i Bryn Kafé-dommen. I disse tilfellene kan det ikke ha noe å si for vurderingen om det er tale om et selskap eller fysisk person som krever seg innløst. Dersom AS'et derimot igjen er eid av flere aksjonærer kan særlig vilkåret om at konflikten må være vedrørende selskapets drift stille seg annerledes. Det vil være enklere å påvise at konflikten er et rent personlig motsetningsforhold dersom selskapet kun har én aksjonær.

Motsetningsforholdet står jo da mellom han og en annen aksjonær. Har selskapet flere aksjonærer, vil ikke disse i samme grad bli identifisert med eierselskapet. Da vil det være enklere å si at konflikten dreier seg om selskapets drift. At aksjonæren som krever uttreden er et selskap med flere aksjonærer kan naturligvis ikke være noe tungtveiende argument for at det foreligger «tungtveiende grunner». Det vil imidlertid kunne avskjære et motargument om at konflikten er rent personlig og ikke vedrørende «driften av selskapet».

#### 4.4.6 Aksjer gitt i gave

Aksjeloven § 4-24 første ledd nr. 3 oppstiller ikke som krav at aksjonæren må lide tap for å bli innløst. Det vil likevel kunne være et argument for at det foreligger «tungtveiende grunner». Et siste moment som kan tenkes å ha noe å si for vurderingen er derfor om minoritetsaksjonæren har mottatt aksjene i gave. Manglende finansiell investering kan etter mitt syn tilsi at minoritetsaksjonæren er noe mindre beskyttelsesverdig. Momentet må ses i sammenheng med når gaven ble gitt eller når aksjonæren valgte å investere i selskapet. En aksjonær som for mange år siden brukte store deler av formuen sin på å investere i et selskap

---

<sup>114</sup> RG-2004-1346 (Oslo tingrett).

vil mest sannsynlig allerede ha fått utbytte opptil flere ganger. Han har derfor fått igjen verdien han kjøpte seg inn i selskapet for. At aksjonæren som krever innløsning da har brukt store summer på investeringen, vil ikke være noe viktig argument som taler for at det foreligger «tungtveiende grunner». Dersom investering derimot nylig har skjedd, og det allerede har oppstått et motsetningsforhold av den grad asl. § 4-24 første ledd nr. 3 krever, vil det være mer urimelig om aksjonæren ikke får tre ut av selskapet. Har man på den annen side fått aksjene i gave har man ikke brukt av egne midler, og aksjonæren taper derfor ikke noe på å være i selskapet.<sup>115</sup>

Til tross for at aksjene er gitt i gave kan aksjonæren likevel ikke finne seg i hva som helst. Bestemmelsen er ment som en sikkerhetsventil for minoritetsaksjonæren, og majoriteten kan derfor ikke komme unna med usaklige avgjørelser bare fordi minoriteten ikke har betalt for aksjene. Likhetsprinsippet innebærer jo en lik rett for alle aksjer, jf. asl. § 4-1. I tillegg kan minoritetsaksjonæren ha bidratt på andre måter. Han kan for eksempel ha lagt ned mye tid og arbeidskraft gjennom å delta aktivt i driften av selskapet.

Aksjer gitt i gave kan også skape et press på å akseptere vedtak man ellers ikke hadde funnet seg i. LA-2021-76729 er illustrerende. Lagmannsretten kom til at det forelå «tungtveiende grunner» til innløsning etter asl. § 4-24 første ledd nr. 1-3. Saksøkte hevdet at A ikke kunne få medhold i innløsningskravet blant annet fordi hun hadde fått aksjene i gave. I saken hadde A og B fått aksjer tilsvarende 36,79% hver i familieselskapet fra faren C som beholdt 26,24%. Resterende 0,24% var eid av Haining AS som var heleid av C. På generalforsamling var det flere ganger vedtatt at både C og Haining AS skulle motta utbytte som var betraktelig større enn aksjeinnehavet tilsa. Samtidig som A mottok utbytte som var vesentlig lavere enn hun hadde krav på. En slik skjevdeling vil kunne være tillatt dersom aksjonærene samtykker.<sup>116</sup> A hadde akseptert skjevdeling i generalforsamlingen i 2013 ved å signere generalforsamlingsprotokollen. Retten uttaler imidlertid at aksepten bunnset i en høy terskel for å protestere mot C's beslutninger. Aksjene var gitt i gave fra han og det var han som hadde bygget opp selskapet. Retten fant det heller ikke sannsynlig at det forelå en løpende avtale om

---

<sup>115</sup> Lagmannsretten er så vidt inne på dette i LA-2021-76729.

<sup>116</sup> Asl. § 4-1 åpner for at det kan gjøres unntak fra likhetsprinsippet.

aksept av skjevdeling ved senere generalforsamlinger, og kom derfor til at det forelå myndighetsmisbruk. Skjevdelingen førte til flere uenigheter slik at retten også kom til at det forelå et «alvorlig og varig motsetningsforhold».<sup>117</sup>

Mangel på finansiell investering kan altså tilsi at terskelen for «tungtveiende grunner» er noe høyere. På den annen side viser dommen fra Agder lagmannsrett at gaveelementet kan skape press på å godta beslutninger man ellers ikke hadde funnet seg i. Hvor stor vekt momentet kan tillegges avhenger derfor av den konkrete saken.

---

<sup>117</sup> LA-2021-76729 (Agder lagmannsrett).

## **5 Konklusjon**

### **5.1 Hvor går grensen?**

Innløsningsbestemmelsen er en viktig sikkerhetsventil for minoritetsaksjonæren, men også for selskapet, da alternativet kunne vært oppløsning. Hensynet til selskapet kan imidlertid være motstridende med minoritetsvernet, og det avgjørende for vurderingen blir da hvilket hensyn som i den konkrete saken veier tyngst. Her er det vanskelig å oppstille en terskel, men de typetilfellene og momentene som det er redegjort for i punkt 4 vil kunne tjene som retningslinjer i helhetsvurderingen. Momentene må ses i sammenheng, men dersom det foreligger stor grad av subjektiv skyld vil dette ha stor betydning for om forholdene når opp til terskelnivået. Det ser også ut som at minoritetsvernet enklere går foran hensynet til selskapet dersom det er tale om et selskap med få aksjonærer og disse har tilnærmet like store aksjeposter. I disse situasjonene er det i utgangspunktet ikke tale om et minoritetsforhold, men dersom det har oppstått deadlock-situasjoner som hemmer selskapets daglige drift vil det likevel være rimelig å få medhold i innløsningskravet. Særlig dersom det er tale om et familieselskap som er tuftet på nært samarbeid vil hensynet til aksjonæren som ønsker uttreden stå sterkt. Den høye terskelen må ses i lys av at hovedregelen for uttreden er at aksjene skal selges. Aksjenes omsettelighet må ses i lys av hva underliggende verdien er, hvor mange aksjonærer det er i selskapet og hvor stor aksjeposten er. Dersom motsetningsforholdet bunner i at det har funnet sted bristende forutsetninger og disse får varige virkninger for selskapet, vil også dette være et argument som taler tungt for at minoritetsvernet skal gå foran.

### **5.2 Er terskelen for høy?**

Som den tidligere redegjørelsen viser, er vilkårene strenge og skjønnsmessige, noe som gjør det vanskelig for en minoritetsaksjonær å forutberegne sin stilling. Dette kan føre til at minoriteten lar være å ta de risikoene som reiser seg ved å gå til innløsningssøksmål. Dersom dette er tilfellet kan det hevdes at bestemmelsen ikke fungerer etter sitt formål. Sett i lys av at aksjeloven skal regulere såpass mange forskjellige typer aksjeselskaper er det imidlertid nødvendig med skjønnspregede vilkår. De ulike aksjeselskapene kan ha stor variasjon i hvor

mange aksjonærer det har, aksjepostene varierer i størrelse og de ulike selskapene har forskjellige formål. Når det da skal gjøres en konkret helhetsvurdering er domstolene avhengig av å ha et stort rom å spille på. Det er uttalt i teorien at minoritetsvernet kun er optimalt til et visst nivå. Dersom man gir et for stort vern kan det «trenere og fordyre selskapets beslutningsprosess samt åpne for minoritetsmisbruk».<sup>118</sup> Det er derfor nødvendig med strenge og skjønnsmessige vilkår. Hadde det vært enkelt å innfri de materielle vilkårene ville det kunne ført til utallige søksmål for retten, noe som ikke ville vært særlig prosessøkonomisk. Sett i lys av hovedregelen om salg og flertallsprinsippet, kan det også sies at dette er litt av risikoen man tar når man trer inn i et aksjeselskap. Man kan ikke ha en berettiget forventning om å ha stor innflytelse dersom man har investert i en minoritetspost. Det er derfor naturlig at terskelen for å få medhold i et innløsningskrav ligger høyt.

Dersom terskelen stilles for høyt vil den imidlertid ikke sikre minoritetsvern, og bestemmelsen vil da virke mot sitt formål. Dette vil i verste fall kunne føre til at færre velger å tre inn i selskapsforhold, noe som igjen vil være samfunnsskadelig. Innløsningsbestemmelsen skal jo fungere som en sikkerhetsventil og kan på den måten gjøre det mer attraktivt å investere i aksjeselskap.<sup>119</sup> Sett i lys av hensynet til selskapet og dets kapital kan imidlertid ikke løsningen være å senke terskelen. Problemet må etter mitt syn enten bøtes ved at aksjonærene husker på viktigheten av å vedtektsfeste rett til uttreden eller inngår en aksjonæravtale hvor uttreden er regulert.

---

<sup>118</sup> Truyen, *Aksjonærenes Myndighetsmisbruk* (2005) s. 87.

<sup>119</sup> Ibid.



## 6 Litteraturliste

### Norske lover og lovforarbeider

Lov 6. juli 1957 nr. 4 om aksjeselskaper (opphevet).

Lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (opphevet).

Lov 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper.

Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper.

Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper.

Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) Om lov om aksjeselskap.

NOU 1992: 29 Lov om aksjeselskaper.

NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning.

Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven).

### Rettsavgjørelser

#### *Høyesterett*

Rt. 1952 s. 967 (Salongmøbler)

Rt. 2000 s. 931 (Inco)

HR-2016-1439-A (Bergshav Holding)

#### *Underinstanser*

TOSLO-2002-4169

RG-2004-1346 (Bryn Kafé)

RG-2007-1153 (Riviera)

TOSLO-2010-77775

LA-2014-68663 (Tannklinikk)

LF-2018-87963

LB-2020-22548

LB-2020-75829

LA-2021-76729

LB-2022-32089-2

Oslo tingretts dom 2. februar 2023 (sak nr. 20-090284TVI-TOSL/01)

## Litteratur

Andenæs, Mads Henry, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, 3. utgave, ved Ole Andenæs, Stig Berge og Margrethe Buskerud Christoffersens, Calax AS Oslo 2016.

Bråthen, Tore, «Innløsning og utelukkelse av aksjonær» *Nordisk Tidsskrift for Selskabsrett* 1994:4 s. 86-107.

Bråthen, Tore, *Selskabsrett*, 6. utgave, Gyldendal/Focus Forlag 2019.

Bråthen, Tore, *Styremedlem og aksjonær*, 2. utgave, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS 2009.

Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utgave, ved Jan E. Helgesen, Universitetsforlaget 2001.

Høivik, Knut, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet» *Lov og Rett* 2006 s. 131-155.

Reed, Bjørn Gabriel, Halfdan Lowzow og Geir Steinberg, *Aksjonæravtaler*, Ad Notam Gyldendal AS 1993.

Truyen, Filip, *Aksjonærenes Myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper*, Cappelens Forlag AS 2005.

Truyen, Filip, «Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskaper», *Jussens Venner* 2004 s. 305-328.

Woxholth, Jannik, *Aksjonæravtaler*, 3. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS 2017.

Aarbakke, Magnus, Asle Aarbakke, Gudmund Knutsen, Tone Ofstad og Jan Skåre, *Aksjeloven og allmennaksjeloven: Lovkommentar*, 4. utgave, Universitetsforlaget 2017.

Aarbakke, Magnus, «Mislighold i aksjeselskap», i *Lov, dom og bok. Festskrift til Sjur Brækhus*, Thor Falkanger (red), Universitetsforlaget 1988, side 603-613.